

Ελληνική Δικαιοσύνη

ΑΝΑΤΥΠΟ

Βασίλης Α. Δούβλης

Η αργόσυρτη πορεία του Εξωδικαστικού Μηχανισμού
Ρύθμισης Οφειλών στο πεδίο της αφερεγγυότητας
(άρθρα 5 επ. ν. 4738/2020)

(σ. 107 - 123)

1

2023

ΤΟΜΟΣ 64

ΕΤΟΣ 2023

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ -
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ



ΕΝΩΣΗ
ΔΙΚΑΣΤΩΝ
& ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΩΝ



ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Β' Μέρος

Λοιπά άρθρα

Η αργόσυρτη πορεία του Εξωδικαστικού Μηχανισμού Ρύθμισης Οφειλών στο πεδίο της αφερεγγυότητας (άρθρα 5 επ. ν. 4738/2020)*

Βασίλης Α. Δούβλης

Ομ. Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου, Δικηγόρος

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

- A. Η προκαταρκτική θεσμοθέτηση της Έγκαιρης Προειδοποίησης ως προληπτικό μέτρο αποφυγής της αφερεγγυότητας
- B. Ο Εξωδικαστικός Μηχανισμός Ρύθμισης Οφειλών και η Σύμβαση Αναδιάρθρωσης
- Γ. Θεσμική Ανέλιξη και Νεότερες Εξελιξεις
- Δ. Συγκεφαλαίωση

A. Η προκαταρκτική θεσμοθέτηση της Έγκαιρης Προειδοποίησης ως προληπτικό μέτρο αποφυγής της αφερεγγυότητας

1. Η τάση όλων των σύγχρονων δικαιοϊκών καθεστώτων, μεταξύ των οποίων το ευρωπαϊκό¹ μαζί με τα επιμέρους εθνικά, για καθιέρωση εξωπτωχευτικών διεξόδων προ της επαπειλούμενης κατάστασης εμπορικής - επαγγελματικής κυρίως αφερεγγυότητας

* Πάλι (βλ. και ΔΕΕ 2022. 151) για τον απρόσμενα απόντα αγαπημένο φίλο Καθηγητή Εμπορικού Δικαίου της Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ *Γιώργο Ν. Μιχαλόπουλο*, στον επιστημονικό εκείνο τομέα που υπηρέτησε με ιδιαίτερη επιτυχία, αφοσίωση και θάρρος μέχρι την τελευταία κυριολεκτικά στιγμή. Η επικαιροποίηση της παρούσας μελέτης εκτείνεται έως τον Ιανουάριο 2023.

1. Βλ. και αιτιολογική έκθεση ν. 4738/2020 αναφερόμενη στην αντίστοιχη Οδηγία εναρμόνισης 2019/1023 (ΕΕ 26.6.2019, L 172/18), *Γ. Μιχαλόπουλος*, Το νέο Πτωχευτικό Δίκαιο, 2021⁶, 117. Επίσης, *Ε. Περάκης*, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2021⁴, 40 επ. *Γ. Φαρουδάκης*, Η αφερεγγυότητα του μη επιχειρηματία οφειλέτη στο νέο πτωχευτικό δίκαιο, ΕΕμπΔ 2021. 17 επ. *Ι. Κаланτζάκου-Τσατσαρώνη*, Απαλλαγή του πτωχού και «δεύτερη» ευκαιρία, Αρμ 2021. 308 επ. *Δ. Ανδρουλακάκη*, Η πτωχευτική προστασία της προσωρινής χρηματοδότησης, ΔΦΝ 2021. 131 επ. *Σ. Ψυχομάνης*, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2022¹⁰, 6, 11, 27, 33, 39, 82.

φυσικών και νομικών προσώπων² έχει ήδη επαρκώς επισημανθεί τόσο στην αλλοδαπή, όσο και την ελληνική επιστήμη³. Με κύριο γνώμονα τη διάσωση της μι-

2. Χωρίς να παραβλέπεται η σημασία για το ελληνικό ειδικότερα δίκαιο της επέκτασης της πτωχευτικής ικανότητας, άρα και των προπτωχευτικών ευχερειών (άρθρο 7 § 1 ν. 4738/2020), σε φυσικά πρόσωπα καθώς και σε νομικά πρόσωπα (πχ. ιδρύματα) με οικονομικό μεν σκοπό, τα οποία όμως δεν έχουν εμπορική ιδιότητα (άρθρο 76 § 1 που σε συνδ. με το άρθρο 308, εδ. α' ν. 4738/2020 ενεργοποιούν την πτωχευτική ικανότητα από 1.3.2021 για τα υπόψη νομικά πρόσωπα και από 1.6.2021 (εδ. δ') για τα φυσικά πρόσωπα). Ας σημειωθεί πάντως ότι με βάση το άρθρο 204 § 1 ο νόμος προβλέπει μέσω έκδοσης προεδρικού διατάγματος τη δυνατότητα απόδοσης πτωχευτικής ικανότητας καθώς και ρύθμισης των οικείων προϋποθέσεων μαζί με τις ανάλογες έννομες συνέπειες και σε νομικά πρόσωπα που δεν επιδιώκουν μεν οικονομικό σκοπό, αλλά ασκούν οικονομική γενικότερα δραστηριότητα. Περιεκτικά, *Περάκης* (2021⁴), 50, 122 επ., 130 επ. *Φαρουδάκης*, ΕΕμπΔ 2021. 1 επ. και σε: *Εταιρεία Νομικών Β. Ελλάδος*, Το Νέο Πτωχευτικό Δίκαιο των Επιχειρήσεων και των Υπερχρεωμένων Φυσικών Προσώπων, 2022, 45 επ. *Ψυχομάνης* (2022¹⁰), 22, 24 επ., 40 επ., 43 επ., 53 επ., 88, 205 επ.

3. Αντί πολλών, *Δ. Αυγητίδης*, Εξυγίανση επιχειρήσεων μέσω προπτωχευτικών συμφωνιών, 2011, 12 επ., 17 επ., 31 επ., 51 επ., 77 επ., 115 επ., 135 επ., 161 επ. *Ο ίδιος*, Νέο πτωχευτικό δίκαιο και η δεύτερη ευκαιρία του οφειλέτη εμπόρου, σε: *Εταιρεία Νομικών Β. Ελλάδος* (2022), 7 επ., 22. *Μιχαλόπουλος*, Οι προπτωχευτικές διαδικασίες αφερεγγυότητας του Πτωχευτικού Κώδικα - Από την συνδιαλλαγή, επιστροφή στην εξυγίανση, 2013, 1 επ., 3 επ., 25 επ. *Ο ίδιος* (2021⁶), 9 επ., 44 επ., 66 επ., 99 επ. *Λ. Κοτσίρης*, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2017¹⁰, 37 επ., 47 επ., 81 επ., 575 επ. *Π. Παναγιώτου*, Εμπορικό Δίκαιο, 2019, 802 επ. *Α. Παϊζης*, Η αντιμετώπιση της διασυννοριακής αφερεγγυότητας των ομίλων εταιριών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, 2019, 1 επ. *Φαρουδάκης*, Η θέση του εταιρού στην εξυγίανση, 2020, 53 επ. *R. Bork*, Αρχές διεθνούς δικαίου αφερεγγυότητας, ΔΕΕ 2021. 1465 επ. *Μ. Κιλτένη*, «Workouts»: Μια

κρής ή μεγάλης ανάλογα επιχείρησης ως οικονομικής τελικά οντότητας με ό,τι αυτό ευρύτερα συνεπάγεται και σε κοινωνικό επίπεδο, υπό το ουσιαστικό δε πρότυπο του αγγλοσαξωνικής έμπνευσης Chapter 11 of U.S. Bankruptcy Code του 1978⁴, το πρόταγμα της σταδιακής ενίσχυσης διεθνώς των παραπτωχευτικών διαδικασιών κερδίζει διαρκώς έδαφος ως εργαλείο εξισορρόπησης των δυσμενών οπωσδήποτε συνεπειών λόγω πτώχευσης⁵. Άλλωστε, η εν λόγω γενι-

εναλλακτική λύση στην επίσημη - νομοθετικά προβλεπόμενη - διαδικασία διάσωσης, ΔΕΕ 2021. 1485 επ.: *Η ίδια*, Τα στάδια ενός «workout» στην αγγλική πτωχευτική νομοθεσία, ΕπισκΕΔ 2022. 81 επ. *Η ίδια*, Τα ειδικότερα προβλήματα σ' ένα «workout» στην αγγλική πτωχευτική νομοθεσία, ΕπισκΕΔ 2022. 101 επ. *Η ίδια*, Η σύμπτυξη των θιγόμενων μερών σ' ένα «workout», ΕπισκΕΔ 2022. 225 επ. *Περάκης* (2021⁴), 1 επ., 7 επ., 12 επ., 26 επ., 34 επ., 39 επ., 42 επ., 45 επ.: *Ο ίδιος*, Η «λογική» του νέου Κώδικα Αφερεγγυότητας, σε: *Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικών Λόγων*, Όψεις του νέου δικαίου της αφερεγγυότητας (Πρακτικά 30^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Εμπορικού Δικαίου), 2022-*Ε. Μαστρομανώλης*, Από την αναδιοργάνωση στη συλλογική αναγκαστική εκτέλεση, σε: *Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικών Λόγων* (2022): *Ψυχομάνης* (2022¹⁰), 3 επ., 22 επ., 60 επ., 72 επ., 75 επ., 80 επ., 85 επ., 90, αναφερόμενος επιπρόσθετα και στην επιρροή της οικονομικής ανάλυσης του δικαίου, 25 επ.: *Α. Μπώλος*, Δίκαιο των επιχειρήσεων, 2022. 60-*Β. Δούβλης*, Η αρχή και το τέλος της ειδικής εκκαθάρισης εμπορικών επιχειρήσεων στο ελληνικό δίκαιο αφερεγγυότητας, ΔΕΕ 2022. 151 επ., 161 επ., 163, με εκτενή βιβλιογραφία και νομολογία.

4. Επιλεκτικά, *R. Goode/E. McKendrick*, Goode on Commercial Law, Λονδίνο, 2010⁴, 903 επ.: *Α. Γρηγοριάδης*, Η «αγγλική συμφωνία διακανονισμού» («English Scheme of Arrangement») ως εργαλείο αναδιάρθρωσης των οφειλών προβληματικών εταιρειών στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση, ΝοΒ 2018. 362 επ.: *Χ. Σταμέλος*, Εισαγωγή στο ομοσπονδιακό δίκαιο των ΗΠΑ, 2019, 286 επ. Ακόμη, *Αυγητίδης* (2011), 77 επ., 80 επ., 125 επ.: *Μιχαλόπουλος* (2013), 10 επ.: *Κοτσίρης* (2017¹⁰), 43 επ., 63 επ., 68 επ., 577 επ.: *Παναγιώτου* (2019), 766-*Παϊζής* (2019), 28 επ.: *Περάκης* (2021⁴), 13, 26 επ., 31 επ., 33 επ.: *Ψαρουδάκης*, ΕΕμπΔ 2021. 17-*Καλαντζάκου-Τσατσαρώνη*, Αρμ 2021. 308 επ.: *Κιλτένη*, «London Approach»: Ένα μόρφωμα περισσότερο επίκαιρο από ποτέ, ΕπισκΕΔ 2021. 607 επ.: *Η ίδια*, Ομοιότητες και διαφορές της «Administrative Receivership» με άλλα μορφώματα και η συσχέτισή της με την ιδέα της διάσωσης της επιχείρησης, ΕπισκΕΔ 2022. 407 επ.: *Δούβλης*, ΔΕΕ 2022. 155, 158 επ., 161 επ., 163, με αντιπροσωπευτικές βιβλιογραφικές παραπομπές.

5. Χαρακτηριστική η προσπάθεια της Επιτροπής του ΟΗΕ για το Δίκαιο του Διεθνούς Εμπορίου, η οποία έχει ήδη καταλήξει από το 2004 στον Νομοθετικό Οδηγό για το Δίκαιο της Αφερεγγυότητας, βλ. *Περάκης* (2021⁴), 583 επ., αναφερόμενος και σε

κευμένη εδραίωση των διαφόρων μορφών προπρωτευτικής πρόληψης σε συνάρτηση με την προσπάθεια συνέχισης της επιχειρηματικής δραστηριότητας φαίνεται πλέον να συμπλέουν όλο και αρμονικότερα επηρεάζοντας με τον τρόπο αυτόν αναπόφευκτα και την πτώχευση καθαυτή, ώστε να εξυπηρετηθούν έτσι ευρύτερα κοινωνικοοικονομικά συμφέροντα⁶.

Οπότε, το συνεχώς διογκούμενο αίτημα για περαιτέρω παροχή «δεύτερων» ευκαιριών ιδιαίτερα σε επιχειρήσεις και επιχειρηματίες υπό δυσμενή οικονομική θέση οδηγεί στην αυξανόμενη ενίσχυση των εναλλακτικών μορφών αφερεγγυότητας σε σχέση με το κλασικό πτωχευτικό μοντέλο. Αποτέλεσμα είναι να παρατηρείται βαθμιαία ενίσχυση της αποπροσωποποίησης του τελευταίου, όπου και η επιταχυνόμενη αποποινοποίηση του. Παράλληλα, το υπό ενεργή διαμόρφωση δίκαιο συνολικά της αφερεγγυότητας επεκτείνεται πλέον ως σημαντική συνισταμένη του και στο πτωχευτικό δίκαιο, το οποίο με τη σειρά του σηματοδοτεί με όλο και μικρότερη ένταση την αυστηρή και οριστική τιμωρητική αυλαία μιας αποτυχημένης ενδεχομένης επιχειρηματικής δράσης⁷.

λοιπές διεθνείς πρωτοβουλίες της Uncitral-*Σ. Μπαζίνας/Ψαρουδάκης*, Δικαιώματα εμπράγματης ασφάλειας σε περίπτωση πτώχευσης: σύγκριση ανάμεσα σε διεθνή νομοθετικά κείμενα και το ελληνικό πτωχευτικό δίκαιο, ΔΕΕ 2022. 869 επ. Επίσης, ανωτ. σημ. 3.

6. *Αυγητίδης* (2011), 11 επ., 51 επ.: *Δούβλης*, Το Σχέδιο Αναδιοργάνωσης Πτωχευμένων Επιχειρήσεων (άρθρα 107-131 ΠτΚ) στη Νομολογία, ΔΕΕ 2016. 456 επ., 463 επ.: *Ο ίδιος*, ΔΕΕ 2022. 163-*Θ. Λέτσος*, Στρατηγικές διάσωσης επιχειρήσεων σε κρίση, Επιχειρήση 2018. 234 επ.: *Ρ. Χατζηνικολάου-Αγγελίδου*, Εξυγιαντική αναδιοργάνωση και πτώχευση. Σκέψεις για τη διάσωση ενός «αφερεγγυού» οφειλέτη, Αρμ 2020. 559 επ.: *Περάκης*, Οι μεταλλάξεις του Πτωχευτικού Δικαίου (Πτωχευτικό δίκαιο χωρίς πτώχευση), σε: *Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικών Λόγων*, Οι πρόσφατες εξελίξεις του Πτωχευτικού Δικαίου (Πρακτικά 27^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Εμπορικού Δικαίου), 2018. 3 επ.: *Ο ίδιος*, (2021⁴), 3, 6, 119 επ., 121, 124 επ.: *Ψαρουδάκης*, ΕΕμπΔ 2021. 5 επ., 10 επ., 12 επ., 16 επ.: *Κιλτένη*, ΔΕΕ 2021. 1485 επ.: *Η ίδια*, Ερμηνευτικές προσεγγίσεις για τον σκοπό που εξυπηρετεί ή πρέπει να εξυπηρετεί μια πτωχευτική νομοθεσία, ΔΕΕ 2022. 577 επ.: *Ψυχομάνης* (2022¹⁰), 3 επ., 10 επ., 22 επ., 96, με διαφοροποίηση ορολογίας *Ν. Τέλλης*, Διατήρηση της επιχείρησης στην πτώχευση και δίκαιο των συμβάσεων - Υπάρχει δίκαιο εξυγίανσης έξω από τη διαδικασία εξυγίανσης; ΕπισκΕΔ 2022. 357 επ. Ακόμη ανωτ. σημ. 5.

7. Ανωτ. σημ. 6. Έτσι και *Α. Κοτσίρης*, Η πολυδιάστατη έννοια της αφερεγγυότητας, στο: *Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικών Λόγων*, Η αντιμετώπιση της αφερεγγυότητας (Πρακτικά 23^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Εμπορικού Δικαίου), 2014, 3 επ.: *Chr. G. Paulus κ.ά.*

2. Στο πλαίσιο αυτό προπρωχευτικής πρόληψης, ο ισχύων σταδιακά από τον Μάρτιο ουσιαστικά έως τον Ιούνιο 2021 ν. 4738/2020 (στο εξής: «νόμος»)⁸ με τις επελθούσες στο μεταξύ τροποποιήσεις του ξεκινά προκαταρκτικά με την καθιέρωση ενός συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης κινδύνου αφερεγγυότητας - πτώχευσης των οφειλετών⁹. Προσδιορίζοντας σε τρία επίπεδα (χαμηλό - μέτριο - υψηλό) τον οικείο βαθμό επικινδυνότητας, θεσμοθετείται για πρώτη φορά ένας ψηφιακός μηχανισμός έγκαιρης προειδοποίησης οφειλετών, μέσω του οποίου μετά την ολοκλήρωση του αιτήματος κάθε φυσικού ή νομικού προσώπου για ένταξή του στη σχετική ηλεκτρονική πλατφόρμα¹⁰ μπορεί να παρέχεται η κατάλληλη ηλεκτρονική επίσης πληροφόρηση καθώς και συμβουλευτική υποστήριξη δωρεάν. Αρμόδιος συντονιστικός φορέας της όλης αυτής προσπάθειας ορίσθηκε η λειτουργούσα από 31.10.2016 Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους (ΕΓ.Δ.Ι.Χ.)¹¹, υπό την εποπτεία της οποίας ευρίσκονται ως συνέχεια της εγγραφής του οφειλέτη στην ανωτέρω ψηφιακή πλατφόρμα και τα Κέντρα - Γραφεία Ενημέρωσης καθώς και Υποστήριξης Δανειοληπτών (Κ.Ε.Υ.Δ. - Γ.Ε.Υ.Δ.) φυσικών στην προκειμένη

περίπτωση προσώπων εκτός τομέα επαγγελματικής τους δραστηριότητας¹².

Παράλληλα και με τους ίδιους όρους της προηγούμενης ολοκλήρωσης της ηλεκτρονικής ένταξης στην υπόψη πλατφόρμα παρόμοιες δωρεάν υπηρεσίες μπορούν να προσφέρουν σε επαγγελματίες τη φορά αυτή φυσικά και νομικά πρόσωπα τόσο τα κατά τόπους Επιμελητήρια, όσο και οι επαγγελματικοί σύλλογοι μαζί με το Ινστιτούτο Θεσμικών Κοινωνικών Εταιρών¹³. Με τον τρόπο αυτόν, επιδιώκεται συνολικά με πιο σύγχρονα και ευέλικτα τεχνικά μέσα η έγκυρη και σαφής πληροφόρηση του κάθε μορφής οφειλέτη αναφορικά με τον κίνδυνο αφερεγγυότητας που τυχόν διατρέχει. Τούτο δε ώστε λαμβάνοντας άμεσα πλέον τα κατάλληλα για αυτόν μέτρα και με τη βοήθεια της παρεχόμενης έγκυρης θεσμικής ενημέρωσης καθώς και των αντίστοιχων συμβουλών να καταφέρει ο ενδιαφερόμενος να αποφύγει την περιέλευσή του σε κατάσταση πτώχευσης με τις αυτονόητα δυσάρεστες οικονομικές και προσωπικές επιπτώσεις.

Β. Ο Εξωδικαστικός Μηχανισμός Ρύθμισης Οφειλών και η Σύμβαση Αναδιάρθρωσης

3. Επιχειρώντας να προσεγγίσει το ζήτημα των εξωπρωχευτικών διαδικασιών με αποτελεσματικότερο τρόπο σε σχέση με τις προηγηθείσες συχνά αμφιλεγόμενες και αλληλοαναιρούμενες παρεμβάσεις¹⁴, ο Έλληνας νομοθέτης καθοδηγούμενος από το ευρωπαϊκό και διεθνές θεσμικό περιβάλλον¹⁵ εισήγαγε με την ψήφιση του ν. 4738/2020 και τις μετέπειτα τροποποιήσεις του (ν. 4764/2020 και 4818, 4828/2021) ένα διπλό σύστημα πρόληψης της αφερεγγυότητας αποτελούμενο από τον Εξωδικαστικό Μηχανισμό

Το Πρωχευτικό Δίκαιο ως ένας από τους βασικούς πυλώνες της οικονομίας της αγοράς, ΔΕΕ 2015. 1065 επ.: *G. Dannecker*, Το Γερμανικό Πρωχευτικό Ποινικό Δίκαιο - αναγκαίο μέσο προστασίας των πιστωτών ή ανασταλτικός παράγοντας για την οικονομία; ΠοινΧρ 2015. 81 επ.: *Δούβλη*, ΔΕΕ 2016. 456 επ.: *Μιχαλόπουλος* (2021⁹), 42 επ., 44 επ., 113 επ. Αντίθετος εμφανίζεται ο *Ψυχομάνης* (2022¹⁰), 3 επ., 10 επ., 22 επ., 96, ο οποίος προτιμά τον χαρακτηρισμό του ν. 4738/2020 ως δίκαιο αδυναμίας πληρωμών.

8. Άρθρο 308 του νόμου (ΦΕΚ Α/207/27.10.2020).

9. Άρθρα 1-4, 29 και 70 του νόμου. Σχετικά, *Περάκης* (2021⁹), 39 επ.: *Ψυχομάνης* (2022¹⁰), 80 επ., 90. Ευρύτερα, *Παίζης*, Η «πιθανότητα αφερεγγυότητας» ως προϋπόθεση υπαγωγής στη διαδικασία εξυγίανσης - Μία πρώτη ερμηνευτική προσέγγιση, ΔΕΕ 2016. 8 επ.: *Ο ίδιος*, Η προβληματική ενσωμάτωση της «πιθανότητας αφερεγγυότητας» στην ελληνική έννομη τάξη, στο: *Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικόλογων* (2018), 419 επ.: *Ι. Παπαδημόπουλος*, Η πιθανολόγηση της βιωσιμότητας μη κερδοφόρας επιχείρησης στο πλαίσιο της προπρωχευτικής διαδικασίας εξυγίανσης, ΔΕΕ 2018. 981 επ.: *Κ. Φώτος*, Η πρόβλεψη της πτώχευσης, ΔΦΝ 2018. 153 επ.

10. Άρθρο 1 § 2 σε συνδ. με άρθρα 2, 29 και 70 § 1 του νόμου.

11. Άρθρο 1 § 3 του νόμου. Πρόκειται για αυτοτελή δημόσια υπηρεσία, που υπάγεται στο Κυβερνητικό Συμβούλιο Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους (ΚΥ.Σ.Δ.Ι.Χ.) και ευρίσκεται υπό την εποπτεία του Υπουργείου Οικονομικών (ν. 4389/2016, όπως τροποποιηθείς ισχύει και π.δ. 81/2019), *Ψυχομάνης* (2022¹⁰), 81 επ.

12. Αναλυτικότερα, βλ. βάσει του άρθρου 1 § 3 σε συνδ. με τα άρθρα 2-4 και 70 § 2 του νόμου την ιστοσελίδα της ΕΓ.Δ.Ι.Χ. (www.keyd.gov.gr). Επίσης, βλ. μεταξύ πολλών τις ΚΥΑ 400/12.1.2022, 402/12.1.2022, 404/12.1.2022, 102/15.7.2022, την ΥΑ 324/22.7.2022 και τις Εγκ. ΑΑΔΕ 2/9.12.2020, 2/15.1.2021 (ΝΟΜΟΣ). Επ' αυτών, *Περάκης* (2021⁹), 41 επ., παραθέτοντας και άλλες δομές διάγνωσης επιχειρηματικών κυρίως προβλημάτων: *Ψαρουδάκης*, ΕΕμπΔ 2021. 4 *Ψυχομάνης* (2022¹⁰), 83 επ.

13. Άρθρο 1 § 2 και άρθρα 4, 70 § 3 του νόμου καθώς και ανωτ. σημ. 12.

14. Βλ. καταγραφή πρόσφατα από *Δούβλη*, ΔΕΕ 2022. 151 επ.: *Ψυχομάνης* (2022¹⁰), 13 επ., 16 επ., 23, 27 επ., 195 επ.

15. Ανωτ. σημ. 1, 3-7.

Ρύθμισης Οφειλών αφενός (άρθρα 5 επ., 71, 308)¹⁶ και την Προπτωχευτική Διαδικασία Εξυγίανσης αφετέρου (άρθρα 31 επ., 72, 74, 308)¹⁷. Παραμένοντας στην πρώτη χωρίς ημερομηνία λήξης δέσμη παραπτωχευτικών διαδικασιών¹⁸, που αποτελεί και το αντικείμενο αυτής της μελέτης, το άρθρο 5 κατ' αρχάς διευκρινίζει συνδυαστικά με λοιπές διατάξεις του νόμου, ότι εδώ περιλαμβάνονται τόσο οφειλές συνολικά άνω των 10.000 ευρώ (άρθρο 7 § 3, α') από κάθε αιτία¹⁹ προς χρηματοδοτικούς φορείς²⁰, όσο και οφειλές

συνολικά έως 1.500.000 ευρώ προς το Δημόσιο καθώς και Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, συνυπολογιζομένων των σχετικών προσαυξήσεων, προστίμων και τόκων εκπρόθεσμης καταβολής²¹.

Με αυτές τις προϋποθέσεις, η πρωτοβουλία για την υποβολή από οφειλέτη διαθέσιμα πτωχευτική ικανότητα²² αιτήματος ρύθμισης αποκλειστικά προς τους παραπάνω χρηματοδοτικούς και δημόσιους φορείς μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας του άρθρου 29²³ διευκρινίζεται ότι δεν έχει δεσμευτικό χαρακτήρα για τους τελευταίους, ενώ παρόμοιο αίτημα μπορούν αντίστροφα να διατυπώσουν και οι ίδιοι οι φορείς αυτόνομα (άρθρα 5 και 8 § 2) ή σε συνεργασία μεταξύ χρηματοδοτικών ειδικότερα οργανισμών (άρθρο 30). Η δημιουργία όμως έννομης δέσμευσης μέσω μιας τέτοιας αμφίδρομη επωφελούς πολυμερούς διαδικασίας²⁴, όπου αυτοδικαίως και οι δημόσιοι φορείς (Δημόσιο, Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης) υπό συγκεκριμένους όρους του νόμου (άρθρα 5 § 2, 6 § 1, ι' και 21-23, 25)²⁵, επέρχεται μόνον εάν η πλειοψηφία των συμμετεχόντων χρηματοδοτικών φορέων σε ποσοστό 60% του συνόλου της αξίας των απαιτήσεων και 40% του συνολικού αριθμού όσων από αυτούς τυχόν διαθέτουν ειδικό προνόμιο (υποθήκη,

16. Έναντι πολλών, *Περάκης* (2021⁴), 42 επ., 47 επ., μνημονεύοντας συγκριτικά και το προϊσχύσαν διαφορετικής πάντως μορφής καθεστώ του ν. 4469/2017, το οποίο έληξε την 30.4.2020. *Ο ίδιος* (2022). *Μιχαλόπουλος* (2021⁶), 1 επ., 14 επ. *Ψαρουδάκης*, ΕΕμπΔ 2021. 2 επ., 4. *Μ. Σπυριδάκης*, Εγχειρίδιο Πτωχευτικού Δικαίου και Δικαίου Αφερεγγυότητας, 2021, 204 επ. *Ψυχομάνης* (2022¹⁰), 80 επ., 85 επ., 87. *Δούβλης*, ΔΕΕ 2022. 161, 163. *Αυγητίδης* (2022), 9 επ. Πρβλ. και ΜΠρΑθ 3580/2022 ΜΠρΠατρ 153/2022 ΜΠρΒολ 527/2022 (ΝΟΜΟΣ).

17. *Δούβλης*, ΔΕΕ 2022. 151 επ., 154, 161 επ., με σχετική βιβλιογραφία. Επιπρόσθετα, *Περάκης* (2021⁴), 66 επ. *Ο ίδιος* (2022). *Μιχαλόπουλος* (2021⁶), 2, 13 επ., 18 επ. *Ψαρουδάκης*, ΕΕμπΔ 2021. 3 επ. *Ο ίδιος*, Πτωχευτικές ευθύνες, σε: *Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικών Λόγων* (2022). *Σπυριδάκης* (2021), 167 επ. *Ψυχομάνης* (2022¹⁰), 113 επ. *Αυγητίδης* (2022), 9 επ. *Χ. Μαστροκώστας*, Οι λόγοι υπαγωγής σε προπτωχευτική διαδικασία εξυγίανσης με αίτημα του οφειλέτη, ΧρΙΔ 2022. 81 επ. *Ο ίδιος*, «Hold out» των μετόχων: Από το άρθρο 101 του Πτωχευτικού Κώδικα στο άρθρο 35 του Νέου Κώδικα Αφερεγγυότητας, σε: *Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικών Λόγων* (2022). *Θ. Κουλουριάνος*, Η μη συναινετική μεταβολή των δικαιωμάτων των πιστωτών (stam-down) στην προπτωχευτική διαδικασία εξυγίανσης υπό το καθεστώς του ν. 4738/2020, ΕΕμπΔ 2022. 13 επ. *Τέλλης*, ΕπισκΕΔ 2022. 357 επ.

18. Όπως συνέβη με τους προϊσχύσαντες ν. 4307/2014 και 4469/2017 (ανωτ. σημ. 16). Εννοείται ότι δεν απαγορεύονται ανάλογες εξατομικευμένες συμβατικού χαρακτήρα πρωτοβουλίες από κάθε ενδιαφερόμενη πλευρά (δανειστής, οφειλέτες) και εκτός οργανωτικού πλαισίου των άρθρων 5 επ. του νόμου, με αμφίβολα όμως εκ των πραγμάτων αποτελέσματα, βλ. *Περάκης* (2021⁴), 42 επ.

19. Στην έννοια των οφειλών περιλαμβάνονται και εκείνες που προκύπτουν λόγω καθολικής ή ειδικής διαδοχής φυσικών και νομικών προσώπων (άρθρο 6 § 1, ιη').

20. Σύμφωνα δηλ. με το άρθρο 6 § 1, γ', ιε', οφειλές σε πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα ακόμη και ευρισκόμενα σε καθεστώς ειδικής εκκαθάρισης, εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing) όπως και πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων (franchising), πιστοποιημένες Εταιρείες Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις (Ε.Δ.Α.Δ.Π.) του άρθρου 1 ν. 4354/2015 καθώς και σε νομικά πρόσωπα που έχουν αποκτήσει απαιτήσεις από τιμολογία. Τέλος, το άρθρο 30 § 4 επιτρέπει

την υπαγωγή σε ρύθμιση και οποιωνδήποτε δανείων με την εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου. Επ' αυτών, *Περάκης* (2021⁴), 50 επ. *Ψυχομάνης* (2022¹⁰), 88 επ., 90 επ., 94.

21. Λεπτομερέστερα, βλ. άρθρο 6 § 1, δ', ι', ιδ', ιστ'-ιζ' και §§ 2-3 καθώς και άρθρο 21 § 2, β.ί. Σχετικά, *Περάκης* (2021⁴), 50 επ., 57. *Ψυχομάνης* (2022¹⁰), 85, 88 επ., 90 επ. Σημειωτέον, ότι το μεν Δημόσιο εκπροσωπείται στη συγκεκριμένη διαδικασία από την Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ), οι δε Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης (ε-ΕΦΚΑ) από το Κέντρο Είσπραξης Ασφαλιστικών Οφειλών (Κ.Ε.Α.Ο.).

22. Ανωτ. σημ. 2. Αίτηση μπορεί εξάλλου να υποβάλει ως μη δικαιούχος διάδικος και Ε.Δ.Α.Δ.Π. (άρθρο 2 § 4 ν. 4354/2015), *Περάκης* (2021⁴), 50 καθώς και ανωτ. σημ. 20.

23. Ανωτ. σημ. 10.

24. *Περάκης* (2021⁴), 42 επ., 61. *Ψυχομάνης* (2022¹⁰), 86 επ., 88 επ. Βλ. και κατωτ. σημ. 27.

25. *Περάκης* (2021⁴), 54 επ., 57 επ., 62 επ. *Ψυχομάνης* (2022¹⁰), 85, 88 επ., 95. Βλ. και ανωτ. σημ. 21. Επισημαίνεται ότι μεταξύ των άλλων περιοριστικών όρων για την έγκριση πολυμερούς ή διμερούς σύμβασης αναδιάρθρωσης οφειλών προς δημόσιους φορείς είναι οι συμφωνούμενες δόσεις αποπληρωμής, οι οποίες προκύπτουν με τη χρήση του ανάλογου αλγοριθμικού τύπου («υπολογιστικό εργαλείο», κατωτ. σημ. 66), να μην υπερβαίνουν τον αριθμό των 240 ούτε η κάθε δόση να είναι μικρότερη των 50 ευρώ μηνιαίως (άρθρο 22, α.1, 4).

προσημείωση, ενέχυρο ή άλλο προνόμιο κατ' άρθρο 976 ΚΠολΔ) αποδεχθούν –ανεξάρτητα από το τι θα πράξουν τελικά οι δημόσιοι φορείς– τη σχετική αίτηση και συμφωνήσουν ως προς το περιεχόμενο της τελικής πρότασης ρύθμισης οφειλών με σκοπό την κατάρτιση αντίστοιχης σύμβασης αναδιάρθρωσης²⁶.

4. Θα πρέπει πάντως σε κάθε περίπτωση να διευκρινισθεί, ότι πέραν των λειτουργούντων στην Ελλάδα παρόχων επενδυτικών υπηρεσιών, των πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων, των Οργανισμών Συλλογικών Επενδύσεων σε Κινητές Αξίες (ΟΣΕΚΑ) και των Οργανισμών Εναλλακτικών Επενδύσεων (ΟΕΕ) με τους διαχειριστές τους, όπως και των ασφαλιστικών ή αντασφαλιστικών επιχειρήσεων που οιοονεί αυτονόητα δεν μπορούν να συμμετάσχουν στην εν λόγω διαδικασία ρύθμισης οφειλών (άρθρο 7 § 2), δεν έχουν τέτοιο δικαίωμα ούτε οφειλέτες φυσικά ή νομικά πρόσωπα για μια σειρά λόγων, οι οποίοι απαριθμούνται περιοριστικά στην § 3 του άρθρου 7 του νόμου. Όσον αφορά εξάλλου στους δημόσιους φορείς, αυτοί πέραν των πολυμερών διαπραγματεύσεων και συμφωνιών μαζί με τους χρηματοδοτικούς φορείς κατά τα προλεχθέντα, διαθέτουν ευχέρεια υπογραφής και διμερών συμβάσεων ρύθμισης οφειλών σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στα άρθρα 5, 8 §§ 2-3 και 24 του νόμου, το ίδιο δε μπορεί να συμβεί διμερώς και μεταξύ χρηματοδοτικών φορέων και οφειλετών τους (άρθρα 5, 8 §§ 2-3 και 14 § 1)²⁷. Στους τελευταίους όμως βάσει κατ' αρχάς της § 4 του άρθρου 7, που κάνει λόγο για εξαίρεση μεταξύ άλλων και οφειλών υπέρ τρίτων, δεν περιλαμβάνονται αυτόθροα²⁸ και οι κατά το άρθρο 6 § 1, ιθ' συνοφειλέτες ενδεχομένως φυσικά ή νομικά πρόσωπα ευθυνόμενα αλληλεγγύως ολικώς ή μερικώς εκ του νόμου ή δικαιοπραξίας καθώς και οι υπάρχοντες εγγυητές²⁹. Αυτό άλλωστε επιβεβαιώνεται και από τη δια-

τύπωση στη συνέχεια του άρθρου 22, α.1-ε' αναφορικά με τη διαγραφή ασφαλιστικών δικαιωμάτων τρίτων και από το άρθρο 26 § 1 σχετικά με το εύρος απόσβεσης της συνολικής οφειλής μετά την ολοκλήρωση τήρησης της επιτευχθείσας συμφωνίας ρύθμισης.

5. Εφόσον συντρέχουν οι προαναφερόμενες κατ' ιδίαν προϋποθέσεις, μπορεί να υποβληθεί ανάλογη αίτηση ηλεκτρονικά στην πλατφόρμα του άρθρου 29 του νόμου³⁰ υπό τη διασφάλιση των προσωπικών δεδομένων του αιτούντος οφειλέτη, όπως ειδικότερα προβλέπεται από τα άρθρα 2 § 2, 8 § 1 και 12. Η υπόψη αίτηση ενόψει υπαρκτού ή μελλοντικού κινδύνου αφερεγγυότητας του αιτούντος³¹ για να εξετασθεί νομότυπα θα πρέπει να συνοδεύεται από πληθώρα στοιχείων, τα οποία περιέχονται τόσο ως βασικά στο άρθρο 9, όσο και ως υποχρεωτικά επιπρόσθετα στο άρθρο 10 χωριστά για φυσικά ή νομικά πρόσωπα³². Επιπλέον, η διάταξη της § 3 του άρθρου 10 επιτρέπει τη συνυποβολή και οποιωνδήποτε περαιτέρω στοιχείων που ο οφειλέτης φυσικό ή νομικό πρόσωπο θεωρεί ότι θα διευκόλυναν την αποδοχή της αίτησής του. Τα στοιχεία μάλιστα αυτά υπό μορφή εγγράφων ή γενικότερα πληροφοριών παραλλάσσουν αρκετά με βάση τις πολλαπλώς εκδιδόμενες εκάστοτε εξουσιοδοτικές διοικητικές πράξεις³³, οι οποίες φαίνεται να ακολουθούν τις τρέχουσες κάθε φορά έκτακτες ή μη οικονομικοκοινωνικές διακυμάνσεις.

Αναφορικά δε με τα ακίνητα που περιλαμβάνονται στα συνυποβαλλόμενα στοιχεία της επισκοπούμενης αίτησης³⁴, το άρθρο 11 διευκρινίζει, ότι η υπολογιζόμενη αξία τους βασίζεται στους ισχύοντες κανόνες του ΕΝ.Φ.Ι.Α. ή την αντικειμενική τους ανάλογα αξία για όσα από αυτά ευρίσκονται στην Ελλάδα, ενώ για τα ακίνητα εξωτερικού λαμβάνεται υπόψη η εγκύριος

26. Άρθρο 6 παρ. 1, ε'-στ', βλ. *Περάκης* (2021⁴), 54 επ., 61. *Ψυχομάνης* (2022¹⁰), 88 επ., 93 επ. Γενικότερα, *Παίζης*, Η διακατηγοριακή παράκαμψη των διαφωνούντων πιστωτών στο ελληνικό δίκαιο της αφερεγγυότητας, σε: *Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικο-λόγων* (2022).

27. *Περάκης* (2021⁴), 56, 61. *Ψυχομάνης* (2022¹⁰), 86 επ., 88, 105 επ. Βλ. και ανωτ. σημ. 18, 26 καθώς και ΚΥΑ 66468/4.6.2021 (ΝΟΜΟΣ).

28. Βλ. όμως κατωτ. σημ. 66.

29. Δεδομένου ότι στην εξεταζόμενη περίπτωση η δικαιοπρακτική ρύθμιση οφειλών επερχόμενη εξωδικαστικά δεν έχει τον χαρακτήρα γνήσιας συλλογικής παραπτωχευτικής διαδικασίας, οπότε δεν δημιουργούνται σύμφυτα αποτελέσματα άμε-

ως τριτενέργειας σε σχέση με μη συμμετέχοντες στην όλη διαδικασία παράγοντες, *Περάκης* (2021⁴), 55, 63 επ. *Ψυχομάνης* (2022¹⁰), 99 επ.

30. Ανωτ. σημ. 10.

31. Ανωτ. υπό no 2 και σημ. 2, 30.

32. *Περάκης* (2021⁴), 51 επ. *Ψυχομάνης* (2022¹⁰), 91 επ.

33. Άρθρα 22, 70-72 και ανωτ. σημ. 12. Περαιτέρω μεταξύ υπερπληθώρας, βλ. τις ΚΥΑ 673/10.6.2021, 746/23.6.2021, 76219/25.6.2021, 776/29.6.2021, 741/30.5.2022, 122/1.9.2022, τις ΥΑ 664/4.6.2021, 262/27.7.2021, 207/27.5.2022, τις Εγκ. ΑΑΔΕ 2/9.12.2020, 2/15.1.2021, 2/25.8.2022 και τις Εγκ. e-ΕΦΚΑ 33/2.6.2021, 44/29.7.2021, 12/4.4.2022, 32/23.9.2022 (ΝΟΜΟΣ). Επίσης, *Μιχαλόπουλος* (2021⁶), 335 επ.

34. Άρθρα 9, γ'-δ', 10 § 2, γ' και 12 § 2, α'-αγ'-αιβ'.

εκτιμώμενη εμπορική ή αντικειμενική τους αξία. Τέλος, η ιδιαίτερως αυστηρή διατύπωση της § 5 του άρθρου 12 συνδεόμενη με τις διατάξεις περί υπεύθυνης δήλωσης του ν. 1599/1986 ορίζει, ότι η τυχόν αποδεικνυόμενη σύμφωνα με δημόσια έγγραφα ανακριβής αίτηση μαζί με τα συνυποβαλλόμενα στοιχεία από μέρος του αιτούντος φυσικού ή νομικού προσώπου επιφέρει την αυτοδίκαιη ακυρότητα του ενδεχομένου θετικά κριθέντος αιτήματος ρύθμισης οφειλών. Οπότε, ο/οι εμπλεκόμενος/οι πιστωτής/ές αναλαμβάνει/ουν και πάλι τα ανασταλντα δικαιώματα καταδίωξης του οφειλέτη, η δε συνολικώς διαμορφωθείσα οφειλή έως τον χρόνο ακύρωσης της ρύθμισης επιβαρύνεται πλέον με προσαυξημένο επιτόκιο 5 μονάδων επιπρόσθετα στο εκάστοτε ανώτατο ισχύον βασικό παρεμβατικό επιτόκιο (Πράξεις κύριας αναχρηματοδότησης - Δημοπρασίες σταθερού επιτοκίου) της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (Ε.Κ.Τ.)³⁵.

6. Η κατά τα ανωτέρω υποβολή αίτησης ρύθμισης οφειλών, χωρίς να αποτελεί σπουδαίο λόγο καταγγελίας διαρκών συμβάσεων, επιφέρει κατ' αρχάς σύμφωνα με το άρθρο 13 την αναστολή της όποιου διαδικασίας έχει τυχόν δρομολογηθεί για τη συναινετική αναδιάρθρωση (ρύθμιση ή οριστική διευθέτηση) τραπεζικών δανείων σε καθυστέρηση πληρωμής άνω των 30 ημερών βάσει του ισχύοντος από τις αρχές του 2015 Κώδικα Δεοντολογίας Πιστωτικών Ιδρυμάτων (άρθρο 1 § 2 ν. 4224/2013)³⁶ ως προς νοικοκυριά, ελεύ-

θερους επαγγελματίες, αυτοαπασχολούμενους και

κρέους και τραπεζικό σύστημα στη ζώνη του ευρώ, 2018, 15 επ., 18 επ.: *Κ. Παπά*, Οι κρατικές ενισχύσεις προς τις τράπεζες στο πλαίσιο της χρηματοπιστωτικής κρίσης, 2022, 166 επ.), θεσμοθετήθηκε με το άρθρο 1 § 2 ν. 4224/2013 και υπό νέο πλέον προσανατολισμό ο Κώδικας Δεοντολογίας Πιστωτικών Ιδρυμάτων για τη διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων ιδιωτών και επιχειρήσεων. Οπότε, με βάση τη διάταξη αυτή και με σκοπό την επιλογή της καταλληλότερης κατά περίπτωση λύσης για τον διαρκώς αυξανόμενο αριθμό δανείων και πιστώσεων σε καθυστέρηση, λαμβανομένης δε υπόψη και της υποχρέωσης των πιστωτικών ιδρυμάτων προς συμμόρφωση με τις ισχύουσες εποπτικές απαιτήσεις και τις κατευθυντήριες γραμμές της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ), εκδόθηκε η Απόφαση της Επιτροπής Πιστωτικών και Ασφαλιστικών Θεμάτων (ΕΠΑΘ) της ΤτΕ υπ' αριθ. 116/1/25.8.2014 (έναρξη από 31.12.2014), που τροποποιήθηκε με τις αποφάσεις ΕΠΑΘ 129/2/16.2.2015 και 148/10/5.10.2015 (www.bankofgreece.gr). Ο Κώδικας όμως αυτός καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε διαδοχικά με τις αποφάσεις ΕΠΑΘ 195/1/29.7.2016 και από την ισχύουσα 392/1/31.5.2021 (www.bankofgreece.gr). Επ' αυτών, *Ψυχομάνης*, Τραπεζικές δραστηριότητες αμφισβήτησιμης νομιμότητας, 2002, 13 επ., ο οποίος επιπρόσθετα αναφέρεται και σε προγενέστερο του 1997 Κώδικα Δεοντολογίας για την Προώθηση Τραπεζικών Προϊόντων και Υπηρεσιών της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών· *Ο ίδιος*, Δίκαιο του Τραπεζικού Συστήματος - Οι τράπεζες και η εποπτεία τους, 2010, 10 επ· *Ο ίδιος* (2022⁹), 89 επ., 93, 188 επ., 192 επ.: *Χ. Τσενέ*, Η εξωσυμβατική ευθύνη των τραπεζών από την παροχή εμπορικών τραπεζικών υπηρεσιών, 2008, 50, 106, 128 επ., 174-Ν. *Φλώρος*, Η ευθύνη των εποπτικών αρχών στο χρηματοπιστωτικό τομέα, 2012, 44 επ., 52· *Δ. Φλάμπουρας*, Η καταγγελία των πιστώσεων ενόψει του Κώδικα Δεοντολογίας της Τράπεζας της Ελλάδος - Διαδικασία και δογματικά ζητήματα, ΧρΠΔ 2016, 307 επ., 318 επ.: *Α. Τασίκας*, Ο Κώδικας Δεοντολογίας Τραπεζών για τη διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων ιδιωτικών οφειλών, ΕπισΚΕΔ 2016, 29 επ., 64 επ., 73 επ.: *Γ. Πανίτσας*, Ζητήματα από τον Κώδικα Δεοντολογίας του ν. 4224/2013, σε: *Δ. Λαδός* (επιμ.), Τραπεζικές συναλλαγές, 2016, 67 επ.: *Ε. Τζίβα*, Ο «νέος» Κώδικας Τραπεζικής Δεοντολογίας, *Quo vadis?*, σε: Αναμν. τόμ. Λ. Γεωργακόπουλου, τ. ΙΙ, 2016, 1037 επ., 1056 επ.: *Ν. Ρόκας/Α. Μικρούλεα/Χ. Λιβαδά*, Στοιχεία Τραπεζικού Δικαίου, 2016³, 505 επ.: *Δούβλης*, ΔΕΕ 2017, 602· *Χ. Χασάπης*, Η εφαρμογή του Κώδικα Δεοντολογίας του Ν. 4224/2013 ως πρόκληση του δικαίου των πιστωτικών συναλλαγών, ΕφΑΔΠολΔ 2017, 511 επ., 513 επ.: *Ε. Χριστιανοπούλου*, Εγγύηση και ρύθμιση οφειλών προς τράπεζες, ΕφΑΔΠολΔ 2018, 26 επ.: *Γ. Καλλιμόπουλος/Κ. Καραγιάννης/Ζ. Τσολακίδης*, Δίκαιο Τραπεζικών Συναλλαγών, τ. Ι, 2019, 47, 52 επ., 154 επ., 370· *Περάκης* (2021⁴), 538 επ., 545 επ., 546, αναφερόμενος και στη διαμεσολαβητική ευχέρεια του Συνήγορου του Καταναλωτή στην προσπάθεια ρύθμισης οφειλών· *Δ. Σπυράκος*, Η αντιμετώπιση των μη εξυπηρετούμενων χρηματοπιστωτικών ανοιγμάτων, σε: *Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικών Λόγων*, Υποχρεώσεις Χρηματοπιστωτικών Φορέων (Πρακτικά 29^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Εμπορικού Δικαίου), 2021, 323

35. Το βασικό επιτόκιο πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης του Ευρωσυστήματος ενώ ήταν μηδενικό από την 16.3.2016, αυξήθηκε σε 0,50% από 27.7.2022, σε 1,25% από 14.9.2022, σε 2% από 2.11.2022 και σε 2,50% από 21.12.2022 (www.ecb.europa.eu, www.bankofgreece.gr), λόγω του συνεχώς επιταχυνόμενου πληθωρισμού στην Ευρωζώνη ως αποτέλεσμα κυρίως των οικονομικών επιπτώσεων από την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία την 24.2.2022 (www.naftemporiki.gr, 18.12.2022).

36. Πρόδρομος του εν λόγω Κώδικα υπήρξε ο Κώδικας Τραπεζικής Δεοντολογίας, ο οποίος ως μόρφωμα και αυτός «μαλακού δικαίου» (soft law) με πεδίο εφαρμογής τη συναλλακτική συμπεριφορά των τραπεζών απέναντι στους πελάτες τους καθώς και μεταξύ τους υιοθετήθηκε με την απόφαση της 12.3.1997 από τη Γενική Συνέλευση της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών. Στη συνέχεια όμως λόγω της οικονομικής κρίσης που ξέσπασε κατά πλήρη έκταση στη χώρα μας από το 2010 και έπειτα με την επιβολή των γνωστών Μνημονίων και των συνακόλουθων πολύ σοβαρών συνεπειών στον χρηματοπιστωτικό τομέα (βλ. *Δούβλης*, Ελληνική Χρηματοπιστωτική Κρίση - Αίτια, Θεσμικές Παρεμβάσεις, Ανακεφαλαιοποιήσεις, Επιπτώσεις και Προοπτικές, ΔΕΕ 2017, 593 επ.: *Φ. Αθανασίου*, Κρίση δημόσιου

εταίρους μικρών επιχειρήσεων με ετήσιο κύκλο εργασιών μέχρι 1.000.000 ευρώ. Αν για οποιονδήποτε λόγο η υποβληθείσα αίτηση δεν αποφέρει θετικό αποτέλεσμα, ο εμπλεκόμενος οφειλέτης ή ο πισωτής μπορεί με αίτησή του εντός 30 ημερών από το πέρας της οικείας διαδικασίας να ζητήσει την επανέναρξη του λειτουργικού κύκλου του Κώδικα Δεοντολογίας Τραπεζών από το σημείο διακοπής του, διαφορετικά και αυτή η διευκολυντική ευχέρεια παύει να υπάρχει³⁷.

Ακόμη, σύμφωνα με το άρθρο 18 η υποβολή αίτησης για ρύθμιση οφειλών έχει ως αποτέλεσμα την αναστολή των μέτρων ατομικής και συλλογικής αναγκαστικής εκτέλεσης των εμπλεκόμενων παραγόντων (χρηματοδοτικοί και δημόσιοι φορείς), χωρίς τούτο να επεκτείνεται και προς τρίτα μη μετέχοντα στη διαδικασία πρόσωπα³⁸. Μάλιστα η παραπάνω αναστολή καταδικωκτικών μέτρων κατά παρέκκλιση της μη συλλογικής νομικής φύσης της παρούσας καθαρά συμβατικού χαρακτήρα εξωπρωχευτικής διαδικασίας δεσμεύει όλους τους συμμετέχοντες σε αυτήν πισωτές, ανεξάρτητα από το αν αυτοί προτίθενται ή όχι να ανταποκριθούν τελικά στο οικείο αίτημα³⁹. Περαιτέρω, η υποβολή της αίτησης αναστέλλει την ποινική δίωξη για τα συγκεκριμένα αδικήματα των άρθρων 25 ν. 1882/1990 (μη καταβολή χρεών προς το Δημόσιο, τους δημόσιους οργανισμούς και νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου) και 1 α.ν. 86/1967 (μη καταβολή ασφαλιστικών εισφορών), παράλληλα δε αναστέλλεται εύλογα και η αντίστοιχη προθεσμία παραγραφής αυτών των αδικημάτων. Η παραπάνω πάντως ρύθμιση σε κάθε περίπτωση δεν αφορά πλειστηριασμό που προγραμματίστηκε εντός 3 μηνών από την υποβολή της σχετικής αίτησης καθώς και κάθε προπαρασκευαστική διαδικαστική ενέργεια για τη διεξαγωγή κατάσχεσης ή πλειστηριασμού από μέρος ενέγγυου πισωτή⁴⁰. Τα προηγούμενα όμως θετικά αποτελέσματα της υποβολής αίτησης αναδιάρθρωσης οφειλών παύουν να ισχύουν από την περάτωση με οποιονδήποτε τρόπο της όλης αυτής διαδικασίας, συμπεριλαμβανομένης

της απόρριψης της αίτησης (άρθρο 18, εδ. ε'). Οπότε, οι προαναφερόμενα εμπλεκόμενοι πισωτές αναλαμβάνουν και πάλι τα ως προς αυτούς ανασταλόμενα μέτρα αναγκαστικής εκτέλεσης έχοντας τη δυνατότητα να συνεχίσουν τις αντίστοιχες διαδικασίες επί ακινήτων, κινητών και απαιτήσεων του οφειλέτη, ενώ επανενεργοποιείται η πορεία της ποινικής δίωξης για τα ανωτέρω αδικήματα μαζί με την επανέναρξη βεβαίωσης της σχετικής παραγραφής.

7. Ακολούθως, η υποβολή από μέρος νομιμοποιημένου οφειλέτη νομότυπης επίσης αίτησης μέσω της ηλεκτρονικής πλαφόρμας του άρθρου 29 για επίτευξη ρύθμισης - αναδιάρθρωσης των οφειλών του απέναντι σε χρηματοδοτικούς και δημόσιους φορείς σηματοδοτεί για το σύνολο των εμπλεκόμενων υπό όρους εμπιστευτικότητας, ειλικρίνειας, καλής πίστης και προστασίας των προσωπικών δεδομένων την εκκίνηση των εκατέρωθεν -μη υποχρεωτικών πάντως για τους τελευταίους- πολυμερών ή και διμερών διαπραγματεύσεων (άρθρο 17)⁴¹. Έτσι, χωρίς τη δημιουργία ευρύτερα αστικής, ποινικής ή πειθαρχικής ευθύνης από τις διαπραγματεύσεις για κάθε αναμειγμένο υπόαλληλο των πισωτών (άρθρα 20, 21 § 2, β'-iii και παρ. 4-ii, εδ. β')⁴², εφόσον η εν λόγω διαδικασία καταλήξει σε αμοιβαίως θετικό αποτέλεσμα αποτροπής της αφερεγγυότητας μεταξύ οφειλέτη και συμμετεχόντων χρηματοδοτικών φορέων με τη μορφή συμφωνίας ρύθμισης οφειλών, ακολουθεί η υπογραφή με οποιονδήποτε νόμιμο τρόπο της ενιαίας σύμβασης αναδιάρθρωσης αυτών των οφειλών (άρθρο 6 § 1, ζ') ή πολλαπλών διμερών τέτοιων συμβάσεων υπό τους όρους του άρθρου 14⁴³.

Όσον αφορά ειδικότερα στους μετέχοντες στην όλη διαδικασία χρηματοδοτικούς φορείς, η οριστική συναίνεσή τους για την υπογραφή σύμβασης αναδιάρθρωσης δεν απαιτείται να είναι ομόφωνη, αλλά αρκεί σύμφωνα με τα προεκτεθέντα⁴⁴ να συγκεντρώνονται ως ποσοστά το 60% της αξίας των υπαρχουσών απαιτήσεων μαζί με το 40% του αριθμού των πισωτών με ειδικό προνόμιο. Εάν εξάλλου μετά την υποβολή

επ., 325 επ.: *Χ. Σκαλιόη*, Σχόλιο στην ΕφΘεσ 928/2020 Αρμ 2022. 1103 επ.: *Η. Ίδια*, Σχόλιο στην ΠΠρΘεσ 2568/2020 Αρμ 2021. 1352 επ., 1355-*Παίζης*, Παρατ. στη ΜΕφΘεσ 724/2021 ΔΕΕ 2022. 932 επ. Τέλος, πρβλ. και ΑΠ 323/2021 ΝΟΜΟΣ.ΜΠρΑθ 2799/2021 ΝΟΜΟΣ.

37. *Περάκης* (2021⁴), 53. *Ψυχομάνης* (2022¹⁰), 89 επ., 93, 95.

38. Βλ. συναφώς ανωτ. σημ. 29.

39. Έτσι, *Περάκης* (2021⁴), 53 επ., 64. *Ψυχομάνης* (2022¹⁰), 92 επ.. Βλ. και ανωτ. υπό πο 3 καθώς και σημ. 38.

40. *Περάκης* (2021⁴), 53 επ. *Ψυχομάνης* (2022¹⁰), 92.

41. Ανωτ. υπό nos 3-4 και *Περάκης* (2021⁴), 54, 66. *Ψυχομάνης* (2022¹⁰), 86 επ.

42. Με εξαίρεση το αδίκημα της δωροδοκίας των άρθρων 235-237B ΠΚ, *Περάκης* (2021⁴), 58 επ., 66. *Ψυχομάνης* (2022¹⁰), 99.

43. Επιλεκτικά, *Περάκης* (2021⁴), 54 επ., 65 επ. *Ψυχομάνης* (2022¹⁰), 95 επ., 105 επ. Βλ. και ανωτ. σημ. 27.

44. Ανωτ. σημ. 24-26.

πρότασης από τους χρηματοδοτικούς φορείς ο οφειλέτης διατυπώσει εντός 10 ημερών αίτημα διευκολυντικής παρέμβασης πιστοποιημένου διαμεσολαβητή, η αποδοχή παρόμοιας πρότασης από τους πιστωτές ενεργοποιεί άμεσα τον μηχανισμό της οικείας διμεσολάβησης. Όμως η παρέλευση 30 ημερών από την υποβολή του παραπάνω αιτήματος διμεσολάβησης χωρίς την υπογραφή σύμβασης αναδιάρθρωσης από τους εμπλεκόμενους συνεπάγεται τη λήξη της διμεσολάβησης αυτής χωρίς δυνατότητα παράτασης ή ανανέωσης (άρθρο 15)⁴⁵.

8. Με τον τρόπο αυτόν, εκτός των λοιπών περιπτώσεων λήξης της εξωδικαστικής προσπάθειας ρύθμισης οφειλών⁴⁶, το άρθρο 16 ορίζει ότι σε περίπτωση μη υπογραφής σύμβασης αναδιάρθρωσης εντός το πολύ 2 μηνών από την υποβολή της σχετικής αίτησης⁴⁷, η όλη διαδικασία συμπεριλαμβανομένης εκείνης της ενεργής ίσως διμεσολάβησης θεωρείται περατωθείσα ως άκαρπη. Φυσικά, εάν στο μεταξύ οι εμπλεκόμενοι χρηματοδοτικοί φορείς απορρίψουν το αίτημα του οφειλέτη μη καταθέτοντας πρόταση ρύθμισης, η συνολική απόπειρα διευθέτησης οφειλών μπορεί να λήξει νωρίτερα⁴⁸. Όσον αφορά στο Δημόσιο και τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης⁴⁹, πέραν των κοινών κανόνων που ισχύουν και για τους ιδιώτες πιστωτές, ο νόμος προβλέπει περαιτέρω σύνθετες και αρκετά πολύπλοκες προϋποθέσεις για την πολυμερή όπως και τη διμερή συμμετοχή ή την τεκμαιρόμενη αποδοχή σχετικής ρυθμιστικής πρότασης (άρθρα 16, εδ. γ', 17, 21), το ίδιο δε και για την τελική δέσμευση των δημόσιων αυτών φορέων (άρθρα 14 § 2, 22-24) ως προς την αντίστοιχη σύμβαση αναδιάρθρωσης.

Θεωρώντας ότι η αναλυτικότερη προσέγγιση των ανωτέρω ιδιαίτερων περί δημόσιων φορέων διατάξεων υπερβαίνει τα όρια αυτής της μελέτης⁵⁰, επισημαίνεται ότι η υπογραφή σύμβασης αναδιάρθρωσης

οφειλών κατά τα προεξετασθέντα δεν αποβλέπει στη γενικότερη δομική ανακατάταξη της επιχείρησης. Παρόμοιο εγχείρημα υπάγεται στο δεύτερο σκέλος πρόληψης της αφερεγγυότητας του νόμου, εκείνο της Προπρωχευτικής Διαδικασίας Εξυγίανσης⁵¹. Άρα στην προκειμένη περίπτωση η υπόψη σύμβαση μπορεί να περιλαμβάνει οποιαδήποτε μορφή ρύθμισης οφειλών έως και την υπό συγκεκριμένους όρους συνδυαστική διαγραφή ορισμένων χρεών απέναντι στους συμβληθέντες πιστωτές⁵². Εξάλλου, ο καθαρά οικειοθελής χαρακτήρας της όλης αυτής προσπάθειας, η οποία –όπως άλλωστε υποδηλώνει και η ίδια της η ονομασία⁵³– δεν έχει ανάγκη της όποιας τελικής δικαστικής ή άλλης επίσημης επικύρωσης για να ισχύσει, προκαθορίζει και την κύρια⁵⁴ *inter partes* νομική φύση της οικείας σύμβασης αναδιάρθρωσης, σε αντίθεση με την *erga omnes* επέκταση των δεσμεύσεων του παλαιότερου συλλογικού παραπρωχευτικού καθεστώτος των άρθρων 44-45 ν. 1892/1990⁵⁵.

9. Στο πλαίσιο αυτό, το άρθρο 19 ορίζει σε δικονομικό κατά βάση επίπεδο, ότι η ολοκλήρωση της συμφωνίας αναδιάρθρωσης έχει ως αποτέλεσμα την απαγόρευση επίσημης μέτρων ατομικής ή συλλογικής αναγκαστικής εκτέλεσης σε βάρος του οφειλέτη από μέρος μόνον των συμβληθέντων πιστωτών και αποκλειστικά για οφειλές, που περιλαμβάνονται στη σύμβαση ρύθμισης. Το ίδιο ισχύει και για τυχόν εκκρεμούσα διαδικασία μιας τέτοιας αναγκαστικής εκτέλεσης, εφόσον ο οφειλέτης γνωστοποιήσει καταλλήλως προς τα όργανα εκτέλεσης την επιτευχθείσα συμφωνία και υπό την πρόσθετη ευρύτερα προϋπόθεση

51. Ανωτ. υπό no 3.

52. Βλ. άρθρα 6 § 2, β' και § 3, β' καθώς και άρθρο 22 για τη διαγραφή ιδιαίτερα οφειλών ή την παροχή λοιπών διευκολύνσεων αποπληρωμής προς τους δημόσιους φορείς (ανωτ. σημ. 25), *Περάκης* (2021⁴), 61 επ. *Ψυχομάνης* (2022¹⁰), 95 επ.

53. Ανωτ. σημ. 16. Ακόμη, *Περάκης* (2021⁴), 65 επ.

54. *Περάκης* (2021⁴), 64 επ. *Ψυχομάνης* (2022¹⁰), 99 επ. Για ορισμένη όμως κατ'εξάιρεση απόκλιση, ανωτ. σημ. 38-39.

55. *Περάκης*, Η συμφωνία πιστωτών και επιχείρησης κατά τα άρθρα 44 και 45 ν. 1892/1990 και η υπαγωγή της στην έννοια της συλλογικής διαδικασίας, 1993, 69 επ. *Ο ίδιος*, (2021⁴), 17 επ., 45, 61. Επίσης, *Δούβλης*, Η τοκοφορία των εργατικών απαιτήσεων στην πτώχευση, την εξυγίανση και την εκκαθάριση υπερχρεωμένων επιχειρήσεων, 1986, 57 επ. *Ο ίδιος*, Παρατηρήσεις στις Εφαθ 5846 και 5847/98, ΕλλΔνη 1999, 1379 επ. *Ο ίδιος*, ΔΕΕ 2022, 156. *Αυγητίδης* (2011), 57 επ. *Μιχαλόπουλος* (2013), 21 επ. Πρβλ. πρόσφατα και ΑΠ 49/2001, ΔΕΕ 2022, 192 επ. ΑΠ 110/2022 ΔΕΕ 2022, 1259 επ.

45. *Περάκης* (2021⁴), 56. *Ψυχομάνης* (2022¹⁰), 95.

46. Βλ. ανωτ. υπό nos 3, 5-6.

47. Με μόνη εξαίρεση (άρθρο 16, εδ. γ') την παράταση της δίμηνης αυτής προθεσμίας για 15 ακόμη εργάσιμες ημέρες σε περίπτωση που τεθεί από δημόσιο φορέα προθεσμία τροποποιητικής θεραπείας του σχεδίου της σύμβασης αναδιάρθρωσης κατά το άρθρο 21 § 2, δ'.

48. *Περάκης* (2021⁴), 56. *Ψυχομάνης* (2022¹⁰), 95.

49. Βλ. επιμέρους ρυθμίσεις των άρθρων 5-8, 14, 16-17 του νόμου, ανωτ. υπό nos 3-4, 6-7.

50. Περί αυτών, *Περάκης* (2021⁴), 55 επ., 57 επ., 59 επ., 62 επ., 64. *Ψυχομάνης* (2022¹⁰), 96 επ., 100, 105 επ.

ότι οι όροι της τελευταίας τηρούνται απαρεγκλίτως⁵⁶. Αυτό μάλιστα επαναλαμβάνει emphaticότερα το άρθρο 26, η § 1 του οποίου ορίζει σε ουσιαστικό επίπεδο ότι η ομαλή ολοκλήρωση των προβλεπόμενων στη σύμβαση αναδιάρθρωσης επιφέρει την απόσβεση του συνόλου των ρυθμιζόμενων οφειλών, χωρίς όμως αυτό να επεκτείνεται *ex lege* στους συνοφειλέτες, εγγυητές και πιστωτές με δικαίωμα επιφύλαξης κυριότητας⁵⁷. Οπότε, στην περίπτωση επιτυχούς έκβασης του εγχειρήματος εξωδικαστικής ρύθμισης ο οφειλέτης δικαιούται να λάβει από τους εμπλεκόμενους πιστωτές σχετικό πιστοποιητικό μέσω και της ηλεκτρονικής πλατφόρμας του άρθρου 29, ώστε να μπορεί να το προβάλλει έναντι οποιασδήποτε πράξης αναγκαστικής εκτέλεσης αναφορικά με τα οριστικώς ρυθμισθέντα χρέη του καθώς αντίστοιχα και για την εξάλειψη προσημείωσης υποθήκης (άρθρο 26 §§ 2-4)⁵⁸.

Ως προς δε τις ειδικότερες συνέπειες πολυμερούς ή και διμερούς σύμβασης αναδιάρθρωσης⁵⁹ σε σχέση με τους δημόσιους φορείς⁶⁰, το άρθρο 23 περιέχει μια σειρά ιδιαίτερων ρυθμίσεων, οι οποίες συνοπτικά περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων την αναστολή λήψης και συνέχισης αναγκαστικών μέτρων κατά του αντισυμβαλλόμενου οφειλέτη για τις μη ληξιπρόθεσμες ακόμη δόσεις της συμφωνίας αναδιάρθρωσης καθώς και την αναστολή της ποινικής δίωξης, της παραγραφής και την αναβολή ή διακοπή ανάλογα της εκτέλεσης ποινής για το προαναφερόμενο αδίκημα του άρθρου 25 ν. 1882/1990⁶¹. Επίσης, με αίτηση του οφειλέτη στη Φορολογική Διοίκηση και υπό συγκεκριμένες πρόσθετες αυστηρές προϋποθέσεις είναι δυνατόν να αποφασισθεί, ότι οι επιβληθείσες κατασχέσεις για ρυθμιζόμενα ή μη χρέη στα χέρια τρίτων –συνήθως πιστωτικών ιδρυμάτων⁶²– αίρονται ή ότι δεν συμπεριλαμβάνουν πλέον και μελλοντικές απαιτήσεις. Αυτές μετά τη σχετική γνωστοποίηση στον τρίτο μιας τέτοιας απόφασης

αποδεσμεύονται και αποδίδονται νομίμως, ενώ τα δεσμευμένα πριν την εν λόγω γνωστοποίηση ποσά αποδίδονται στο Δημόσιο. Στην περίπτωση εξάλλου ομαλής έκβασης της ρύθμισης οφειλών επιτρέπεται η κατ'εξοφληθείσα ή διαγραφείσα αναλογία χορήγηση αποδεικτικού φορολογικής ενημερότητας, ομοίως δε και η έκδοση πιστοποιητικού ασφαλιστικής ενημερότητας του οφειλέτη. Περαιτέρω, το άρθρο 25 προβλέπει οιονεί αυτονόητα, ότι η με οποιονδήποτε τρόπο νομότυπη συμμετοχή δημόσιου φορέα σε σύμβαση αναδιάρθρωσης συνεπάγεται την αυτοδίκαιη κατάργηση κάθε προηγούμενης ενδεχομένως ρύθμισης ως προς τις συμπεριλαμβανόμενες οφειλές.

10. Εφόσον όμως ο συμβεβλημένος οφειλέτης περιέλθει σε κατάσταση υπερημερίας για ποσό εξισούμενο σε αξία με 3 τουλάχιστον συμφωνημένες δόσεις ή για ποσό ίσο με την αξία του 3% του συνολικού ύψους της ρύθμισης, τότε σύμφωνα με το άρθρο 27 οποιοσδήποτε από τους συμμετέχοντες στη ρύθμιση πιστωτής αποκτά ατομικά⁶³ το δικαίωμα καταγγελίας της σύμβασης αναδιάρθρωσης. Τυχόν δε τέτοια ανώμαλη εξέλιξη συνεπάγεται αυτονόητα την αποδέσμευση του καταγγέλλοντος πιστωτή από τους όρους της επιτευχθείσας συμφωνίας ρύθμισης, με συνακόλουθο αποτέλεσμα ο τελευταίος να επανέρχεται ως προς τις απαιτήσεις του στην προηγούμενη νομική και πραγματική κατάσταση, σε εκείνη δηλαδή που ίσχυε πριν την υπογραφή της σύμβασης αναδιάρθρωσης. Οπότε, μετά την αφαίρεση των αναλογούντων σε αυτόν ποσών, τα οποία έχουν καταβληθεί από τον οφειλέτη στο πλαίσιο της προϊσχύσασας πλέον ρύθμισης, το νέο υπόλοιπο που απομένει κατά τα ανωτέρω καθίσταται ληξιπρόθεσμο και άμεσα απαιτητό, με ό,τι αυτό σημαίνει από πλευράς ενεργοποίησης μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης εναντίον του αθετήσαντος τους όρους της συμφωνίας αναδιάρθρωσης οφειλέτη⁶⁴.

Τέλος, βάσει των άρθρων 170-171 § 1 του νόμου οι σχετικά προβλεπόμενες φορολογικές και διοικητικές διευκολύνσεις, όπως η απαλλαγή από προκύπτοντα φόρο δωρεάς ή εισοδήματος, απαλλαγή από τέλη χαρτοσήμου και λοιπούς έμμεσους φόρους μεταβιβάσεων, μεταγραφών κ.λπ., απομείωση στο 30% των αμοιβών συμβολαιογράφων, δικηγόρων, δικαστικών επιμελητών καθώς και υποθηκοφυλάκων, ισχύουν

56. Περράκης (2021⁴), 61 επ. Ψυχομάνης (2022¹⁰), 100.

57. Ανωτ. υπό no 4, *in fine* και σημ. 54.

58. Περράκης (2021⁴), 61 επ., 64 Ψυχομάνης (2022¹⁰), 100 επ.

59. Άρθρο 24, εδ. β' (ανωτ. σημ. 27).

60. Ανωτ. σημ. 49-50 και Περράκης (2021⁴), 61 επ. Ψυχομάνης (2022¹⁰), 100, 105 επ.

61. Ανωτ. υπό no 6.

62. Χαρακτηριστικά, Μ. Δούβλη, Η συρροή συντηρητικής και αναγκαστικής κατάσχεσης χρηματικών απαιτήσεων στα χέρια πιστωτικών ιδρυμάτων ως τρίτων, ΕλλΔνη 2019. 412 επ., 418 επ. Πιο πρόσφατα, βλ. Απόφ. ΥΠΟΙΚ Α.1178/14.12.2022 (ΦΕΚ/Β/6691/23.12.2022).

63. Ανωτ. σημ. 28-29, 38-39, 54-55, 57 και κατωτ. σημ. 66.

64. Περράκης (2021⁴), 64 επ. Ψυχομάνης (2022¹⁰), 99 επ., 104 επ.

αυτοδικαίως και προκειμένου για εξωδικαστικές ρυθμίσεις οφειλών⁶⁵. Αυτές μάλιστα διευκρινίζεται, ότι μπορούν να προκύψουν είτε με τη χρήση του αναφερόμενου στα άρθρα 21 § 2, β'-iii και 71 § 2, ζ' αλγόριθμου («υπολογιστικό εργαλείο») είτε και με παραλλακτικό τρόπο, ιδίως ως προς τους συνοφειλέτες και εγγυητές (άρθρο 71 § 5)⁶⁶.

Γ. Θεσμική Ανέλιξη και Νεότερες Εξελίξεις

11. Μετά κυρίως την εισαγωγή του Πτωχευτικού Κώδικα (ΠτΚ) του ν. 3588/2007 και υπό τις έκτακτες καθώς και πολύμορφα αρνητικές συνέπειες για τη χώρα λόγω της υπαγωγής της από την άνοιξη του 2010 σε καθεστώς Μνημονίων αλληλοδιαδόχως⁶⁷, υπήρξαν ορισμένες προσπάθειες οργανωμένες κατά το δυνατόν διευθέτησης τόσο προσωπικών, όσο και εμπορικών χρεών. Έτσι, προέκυψε κατ' αρχάς η ψήφιση του ν. 3869/2010 για τη ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων (αστική αφερεγγυότητα)⁶⁸.

65. *Περάκης* (2021⁹), 65-*Ψυχομάνης* (2022¹⁰), 103 επ.

66. *Ανωτ. σημ.* 25, 63. *Ακόμη, Περάκης* (2021⁹), 58 επ., 60 επ. Σχετική η εφαρμοστική ΚΥΑ 741/30.5.2022 (ανωτ. σημ. 33).

67. *Ανωτ. σημ.* 36. Επίσης με ανάλογη βιβλιογραφία, *Ε. Δικαίος, Δίκαιο, Οικονομία και Πολιτική στην εποχή των Μνημονίων*, 2012, 5 επ., 120 επ. *Δούβλης*, Τραπεζικό απόρρητο, προστασία προσωπικών δεδομένων και νομιμοποίηση παράνομων εσόδων κατά τη διεξαγωγή φορολογικών ελέγχων, ΔΕΕ 2012. 1093 επ., 1108-*Ο ίδιος*, Ελληνικό Δημόσιο vs Ιδιωτών Δανειστών, ΔΕΕ 2013, 1107 επ., 1123-*Ο ίδιος*, Διεθνείς δράσεις κατά της φοροδιαφυγής - φοροαποφυγής: «Η Μεγάλη Χίμαιρα»; ΔΕΕ 2015. 769 επ., 786-*Ο ίδιος*, ΔΕΕ 2022. 151 επ. *Δ. Κιβωτίδης*, Η νομοθεσία της κρίσης στην Ελλάδα: διαλεκτική ανάλυση, *ΕφημΔΔ* 2018. 56 επ. *Δ. Φιλίππου*, Ο θεσμικός ρόλος της δικαστικής λειτουργίας την εποχή των μνημονίων - Το παράδειγμα της σχετικής «μνημονιακής νομολογίας» του Συμβουλίου της Επικρατείας, *Διδικ* 2018. 543 επ. *Α. Μάλλιο*, Η λήξη των μνημονίων και η επόμενη μέρα, *ΔΦΝ* 2018. 529 επ. *Η. Κουβαράς*, Οι κοινωνικοί ανταγωνισμοί υπό το πρίσμα της «μνημονιακής νομολογίας» του ΣτΕ, *Διδικ* 2019. 720 επ. *Μ. Ανδριανότου*, Αναπροσαρμογή επιχειρηματικών πιστωτικών συμβάσεων λόγω της οικονομικής κρίσης, 2022, 83 επ.

68. Πρόσφατα, *Περάκης* (2021⁹), 20, 25, 527 επ., 531 επ. *Μιχαλόπουλος* (2021⁹), 40-*Ψαρουδάκης*, *ΕΕμπΔ* 2021. 1 επ., 16 επ., 19 επ., συγκρίνοντας ρυθμίσεις των ν. 3869/2010 και 4738/2020-*Ψυχομάνης* (2022¹⁰), 20 επ., 29, 106, 108, 112-*Ι. Βενιέρης*, Η προστασία της κύριας κατοικίας υπό το ν. 4738/2020: Συνέχεια του «νόμου Κατσέλη» ή άλλη ρύθμιση; σε: *Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικών* (2022). Προγενέστερα, *Γ. Μεντής*, Άμυνα και απελευθέρωση του υπερχρεωμένου οφειλέτη, 2012, 149 επ. *Δούβλης*, ΔΕΕ 2013. 1115, 1122-*Ο ίδιος*, ΔΕΕ 2017. 603-*Ψυχομάνης*, Ρυθμίσεις οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων

Εκεί προκαταρκτικά προβλεπόταν (άρθρο 2) η ευχέρεια με τη μορφή διαμεσολάβησης κατάληξης σε εξωδικαστικό (προδικαστικό) συμβιβασμό των ιδιωτών οφειλών με κάθε ουσιαστικά δανειστή τους, πριν την προσφυγή σε περίπτωση αποτυχίας αυτής της προσπάθειας στο αρμόδιο Ειρηνοδικείο. Τελικά όμως η ενεργοποίηση του ανωτέρω νομοθετήματος στην πράξη κατέληξε να επικεντρωθεί κυρίως στη δυνατότητα δικαστικής αναστολής των καταδικαστικών μέτρων των πιστωτών έναντι του προσφεύγοντος δανειστή (άρθρο 6), με αιχμή την υπό όρους βεβαίως προστασία μέσω του υπόψη μηχανισμού της πρώτης του κατοικίας (άρθρο 9, 19).

Άλλωστε ο στόχος προστασίας της κύριας κατοικίας από τον Έλληνα νομοθέτη της μνημονιακής εποχής ως βασική φροντίδα περιστολής κατά το δυνατόν των δυσβάστακτων οικονομικοκοινωνικών επιπτώσεων της σοβούσας κρίσης επιβεβαιώνεται και από την ψήφιση του ν. 4605/2019 με ισχύ από 30.4.2019 μέχρι 31.7.2020. Τα άρθρα 68 επ. αυτού του νόμου επιγραφόμενα ως πρόγραμμα επιδότησης αποπληρωμής στεγαστικών και επιχειρηματικών δανείων με υποθήκη την κύρια κατοικία, αφορούν σε ρύθμιση οφειλών φυσικών προσώπων με ή χωρίς πτωχευτική ικανότητα υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις με σκοπό την προστασία της πρώτης τους κατοικίας. Με τον τρόπο αυτόν, προχωρώντας ένα βήμα παραπέρα από τις έως τότε θεσπισμένες διεξόδους ρύθμισης οφειλών του ΠτΚ και των ν. 4307/2014, 4469/2017 (άρθρο 68 § 6 ν. 4605/2019), το νομοθέτημα εισάγει ένα ψηφιακά υλοποιούμενο σύστημα (άρθρο 71) αρχικά συναινετικής (άρθρο 74) και σε περίπτωση αποτυχίας δικαστικής πλέον επίτευξης μιας τέτοιας διευθέτησης μέσω του αρμόδιου Ειρηνοδικείου δικάζοντας με την εκούσια δικαιοδοσία (άρθρο 77). Η προσπάθεια όμως αυτή δεν περιελάμβανε οφειλές φυσικών

(μη εμπόρων) μετά και το Ν. 4161/2013, 2014, 3 επ., 11 επ., 18, 20 επ., 25 επ., 39 επ., 53 επ. *Βενιέρης/Θ. Κατσάς*, Εφαρμογή του Ν. 3869/2010 για τα υπερχρεωμένα φυσικά πρόσωπα, 2016-*Α. Κρητικός*, Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων (ν. 3869/2010), 2016⁴, 7 επ., 9 επ., 33 επ., 89 επ., 253 επ., 376 επ. και Συμπλήρωμα, 2018, 1 επ., 30 επ., 81 επ., 114 επ. *Χ. Παπαστάμου/Σπυράκος*, Η προστασία της κύριας κατοικίας στο Ν. 3869/2010, μετά την κατάργηση των §§ 2 έως 4 του άρθρου 9, και στο Ν. 4605/2019, *ΕφΑΔΠολΔ* 2019. 1099 επ. Τέλος, βλ. *Εγκ. e-EΦΚΑ* 12/4.4.2022 (ΝΟΜΟΣ) και *Εγκ. ΑΑΔΕΕ* 2083/7.12.2022 (www.sade.gr).

προσώπων με την εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου (άρθρο 68 § 5)⁶⁹.

Περαιτέρω και ενώ το αρχικό λειτουργικό πεδίο του ν. 3869/2010 αφορούσε γενικά σε φυσικά πρόσωπα χωρίς πτωχευτική ικανότητα, έχοντας δε ως απώτατο εφαρμοστικό όριο έστω τους μικροεμπόρους⁷⁰, στη συνέχεια με το άρθρο 46 § 2 ν. 3986/2011 (ισχύς από 1.7.2011) η προστασία ειδικότερα της κύριας κατοικίας από πλειστηριασμό επεκτάθηκε και σε φυσικά πρόσωπα με πτωχευτική ικανότητα, δηλαδή και σε εμπόρους⁷¹. Όμως, η πολυτροποποιημένη πορεία του εν λόγω νομοθετήματος⁷² έφθασε στο τέλος της, δεδομένου ότι το ισχύον άρθρο 265 § 2 ν. 4738/2020, χωρίς να προβεί σε τυπική κατάργηση, έπαυσε τη δυνατότητα σχετικής δικαστικής προσφυγής υπό τον ν. 3869/2010 από την 1.6.2021 (άρθρο 308, εδ. β' ν. 4738/2020), επιτρέποντας απλώς τις ήδη δρομολογημένες διαδικασίες να εξακολουθήσουν να εξελίσσονται. Σήμερα η προστασία της πρώτης κατοικίας των ευάλωτων αποκλειστικά οφειλετών εναπόκειται στις διατάξεις των άρθρων 28 και κυρίως 217 επ. ν. 4738/2020⁷³.

12. Αλλά και τα άρθρα 60 επ., 62 επ. ν. 4307/2014, τα οποία δίκως να καταργηθούν, έπαυσαν να ισχύουν για νέες υπαγωγές από 1.3.2021 (άρθρο 265 § 3 σε συνδ. με άρθρο 308, εδ. α' ν. 4738/2020), παρείχαν διευκολύνσεις ρύθμισης ή και διαγραφής για οφειλές μικρών βιώσιμων επιχειρήσεων καθώς και επαγγελματιών με στόχο την ελάφρυνση του συνολικού ιδιωτικού χρέους⁷⁴. Οπότε, με τη μορφή έκτακτων μέτρων

ισχυόντων παράλληλα με τον τότε ΠτΚ φυσικά και νομικά πρόσωπα διαθέτοντα πτωχευτική ικανότητα είχαν την ευχέρεια υπό ορισμένους όρους⁷⁵ να προχωρήσουν σε συμφωνία και υπογραφή σύμβασης με την πλειοψηφία των πιστωτών τους (χρηματοδοτικούς και δημόσιους φορείς)⁷⁶, ώστε με την επικύρωση μιας τέτοιας ρύθμισης από το αρμόδιο δικαστήριο (Μονομελές Πρωτοδικείο με την εκούσια δικαιοδοσία, άρθρο 62 § 6) να καταφέρουν να ανταπεξέλθουν στις πολύ σοβαρές συνέπειες της εποχής λόγω των απαντών Μνημονίων και όχι μόνον⁷⁷. Ας σημειωθεί πάντως ότι οι μη μετέχοντες σε παρόμοια συμφωνία πισωτές διατηρούσαν το δικαίωμα ενδεχόμενης αποζημίωσής τους από τον οφειλέτη (άρθρο 66), ενώ ίσχυε και στην προκειμένη περίπτωση ευνοϊκή απομείωση των οφειλόμενων αμοιβών σε σχέση με πράξεις και συμβάσεις συνδεόμενων με την υπόψη εγκεκριμένη ρύθμιση (άρθρο 67).

Την ίδια εξάλλου αντιμετώπιση από τα άρθρα συνδυαστικά 265 § 3 και 308, εδ. α' ν. 4738/2020 είχε και ο ν. 4469/2017, που έπαυσε να είναι ενεργός, χωρίς να καταργηθεί, από την 1.3.2021. Επρόκειτο για εξωδικαστική ρύθμιση χρεών φυσικών προσώπων με πτωχευτική ικανότητα ή νομικών προσώπων με επιχειρηματική δράση, της οποίας ο οικείος μηχανισμός για οφειλές από κάθε ουσιαστικά αιτία απευθυνόταν προς οποιονδήποτε πισωτή (χρηματοδοτικούς φορείς ατομικά ή σε συνεργασία μεταξύ τους κατ' άρθρο 17 και υπό τις ειδικότερες προϋποθέσεις του άρθρου 15 για τους δημόσιους φορείς), με απώτερο σκοπό να διατηρηθεί η βιωσιμότητα του αιτούντος οφειλέτη. Στο πλαίσιο αυτό και με την εφαρμογή συγκεκριμένων κριτηρίων επιλεξιμότητας και υποβολής μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας (άρθρα 4 § 2 και 16) στοιχείων πιστοποίησης, ξεκινούσε η αντίστοιχη σύνθετη διαδικασία διαπραγμάτευσης με τους πισωτές, που μπορούσε να καταλήξει στην υπογραφή σύμβασης αναδιάρθρωσης

69. Παπαστάμου/Σπυράκος, ΕφΑΔΠολΔ 2019, 1099 επ. Περάκης (2021⁴), 528 επ., 531. Ψυχομάνης (2022¹⁰), 20.

70. Πρβλ. αντιπροσωπευτικά, ΑΠ 418/2019, ΕΕμΔ 2019, 917 επ.

71. Λιβαδά, Νεότερες αντιλήψεις για την εμπορική ιδιότητα στο παράδειγμα του ν. 3869/2010, ΧρΔ 2011, 205 επ. Πρβλ. και ΑΠ 917/2019, ΕΕμΔ 2020, 191 επ.

72. Περάκης (2021⁴), 531. Ψυχομάνης (2014), 3, 9. Ο ίδιος, (2022¹⁰), 20 επ. Βλ. και άρθρο 1 ν. 4745/2020.

73. Περάκης (2021⁴), 49, 527 επ., 532 επ. Ψαρουδάκης, ΕΕμΔ 2021, 1 επ., 16 επ., 19 επ. Ψυχομάνης (2022¹⁰), 87, 107, 597 επ. Βενιέρης (2022), Βλ. και κατωτ. σημ. 89-90.

74. Αντί πολλών, Ν. Ζευγώλης, Εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου, 2015, 75 επ. Μ. Νάκος, Ζητήματα πρακτικής εφαρμογής των διαδικασιών των άρθρων 61 και 62 επ. του Ν. 4307/2014 για τη ρύθμιση χρεών μικρών επιχειρήσεων, επαγγελματιών και εμπόρων έναντι χρηματοδοτικών φορέων τους, ΕφΑΔ 2015, 507 επ. Δούβλης, ΔΕΕ 2017, 603. Ο ίδιος, ΔΕΕ 2022, 154, υποσημ. 13 και 163, υποσημ. 85. Περάκης (2021⁴), 21. Ψυχομάνης (2022¹⁰), 21 επ., 29, 195 επ. Πρβλ. πρόσφατα και ΜΕΦΝαυπλ 36/2021 ΔΕΕ

2021, 371 επ. ΜΕΦΘεσ 724/2021 ΔΕΕ 2021, 1382 επ. και ΔΕΕ 2022, 931, με παρατ. Παίζη, 932 επ. ΜΠρΑΘ 762/2021 ΕΕμΔ 2021, 808 επ. ΜΠρΑΘ 990/2021 ΔΕΕ 2021, 942 επ. ΠΠρΑΘ 146/2022 ΕΕμΔ 2022, 581 επ., με παρατ. Πανίσα, 587 επ. Ακόμη, Εγκ. ε-ΕΦΚΑ 12/4.4.2022 (ανωτ. σημ. 68) και ανωτ. υπό no 11.

75. Όπου και η μη εμπλοκή τους με τις διαδικασίες του ν. 3869/2010 (άρθρο 60 παρ. 2, γ'-ι).

76. Εκπροσωπούντων το 50% και άνω τόσο του συνόλου των χρεών του οφειλέτη, όσο και των πιστωτών που διέθεταν εμπράγματα εξασφάλιση ή άλλο ειδικό προνόμιο (άρθρο 62).

77. Ανωτ. σημ. 67.

οφειλών⁷⁸. Αυτή όμως θα έπρεπε κατόπιν να επικυρωθεί από το αρμόδιο Πολυμελές Πρωτοδικείο ακολουθώντας την εκούσια δικαιοδοσία (άρθρο 12)⁷⁹.

13. Ενόψει επομένως όλων των προεξετασθέντων θεσμικών διεξόδων ρύθμισης χρεών για φυσικά πρόσωπα έχοντα ανάλογα ή όχι πτωχευτική ικανότητα καθώς και για νομικά πρόσωπα, προκύπτει ότι ο ν. 4738/2020 στην ουσία ενσωμάτωσε όλες τις γενικές και ειδικές προβλέψεις που ίσχυσαν μετά την εισαγωγή του αλληπάλληλα τροποποιηθέντος ΠτΚ⁸⁰, ιδίως εκείνες του ν. 4469/2017 με παραλλαγές. Η κυριότερη από αυτές συνίσταται στην απόλυση της δικαστικής επικύρωσης της επιτευχθείσας συμφωνίας αναδιάρθρωσης οφειλών, η οποία πλέον αντικαθίσταται μόνον από την οικεία σύμβαση⁸¹.

Η μέχρι σήμερα όμως πρακτική εφαρμογή του ν. 4738/2020 αποδείχθηκε ότι δεν ήταν πανάκεια για το πρόβλημα των μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ)⁸²

78. Εφόσον συμφωνούσαν ο οφειλέτης και πιστωτές εκπροσωπούντες τουλάχιστον τα 3/5 του συνόλου των κατ' αυτού υπάρχουσών απαιτήσεων, όπου συνυπολογίζονταν και τα 2/5 των συμμετεχόντων στην όλη διαδικασία πιστωτών με εμπράγματη εξασφάλιση ή άλλο ειδικό προνόμιο (άρθρο 8 § 8).

79. Ανωτ. σημ. 16, 18 και υπό νο 11. Επίσης, *Πανίτσας/Ι. Γεροντίδης*, Ο εξωδικαστικός μηχανισμός του Ν. 4469/2017, 2017, 1 επ., 8 επ., 26 επ., 53 επ., 65 επ., 109 επ.· *Οι ίδιοι*, Η δικαστική επικύρωση, η ακύρωση και η ανατροπή του σχεδίου αναδιάρθρωσης οφειλών στον εξωδικαστικό μηχανισμό του Ν. 4469/2017, *Συνήγορος*, τεύχ. 124/2017, 38 επ.· *Δούβλης*, ΔΕΕ 2017. 603· *Κρητικός*, Εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης οφειλών επιχειρήσεων και άλλες διατάξεις (Ν. 4469/2017) - Κατ' άρθρο ερμηνεία, 2018, 1 επ., 13 επ., 17 επ., 20 επ., 23 επ.· *Ψαρουδάκης/Α. Ρόκας/Κουλουριάνος*, Εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης οφειλών επιχειρήσεων (ν. 4469/2017), 2018, 1 επ., 15 επ., 23 επ., 35 επ., 39 επ., 54 επ.· *Περάκης* (2021*), 22, 24, 48, 65· *Ψυχομάνης* (2022⁹⁰), 22, 87, 197 επ.

80. Με περιεκτική βιβλιογραφία, *Δούβλης*, ΔΕΕ 2013. 1116· *Ο ίδιος*, ΔΕΕ 2016. 456 επ.· *Ο ίδιος*, ΔΕΕ 2017. 603· *Ο ίδιος*, ΔΕΕ 2022. 158 επ.· Ακόμη, ανωτ. σημ. 14.

81. Ανωτ. υπό nos 3, 8-9, 12 και σημ. 26, 43-44, 50. Επίσης, *Κατσάς*, Ο νέος πτωχευτικός κώδικας (Ν. 4738/2020) ως μεταρρυθμιστική πρόκληση και ευκαιρία, *Συνήγορος*, τεύχ. 141/2020, 18 επ.· *Περάκης* (2021*), 21· *Ψυχομάνης* (2022⁹⁰), 22.

82. Για την έννοια των ΜΕΔ, άλλως επισφαλών ή «κόκκινων» δανείων και την αντίστοιχη επ' αυτών εποπτεία από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) μέσω και της ΤτΕ στο πλαίσιο λειτουργίας της Ευρωζώνης, βλ. *ΤτΕ*, Τι είναι τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια; (www.bankofgreece.gr), όπου γίνεται λόγος και για την τραπεζική διαδικασία εντοπισμού του κινδύνου αφερεγγυότητας δανειοληπτών («αναγνώριση ΜΕΔ», βλ. και ανωτ. σημ. 3)· *ΕΚΤ*, Μη εξυπηρετούμενα δάνεια (www.bankingsupervision.

του πιστωτικού/χρηματοδοτικού τομέα⁸³ καθώς και των κάθε είδους ανεξόφλητων χρεών στους δημόσιους φορείς. Τούτο φαίνεται κατ' αρχάς να οφείλεται στην έντονα πολύπλοκη έως εξαντλητική διάρθρωση των προβλέψεων του ίδιου του νόμου, με αρκετές διατάξεις αμφιλεγόμενης ερμηνείας καθώς και μεγάλης έκτασης παραλλάσσουσες ενίοτε εξουσιοδοτικές διατάξεις προς περαιτέρω έκδοση εφαρμοστικών διοικητικών πράξεων⁸⁴, ιδιαίτερα σε σχέση με την όποια εμπλοκή των δημόσιων φορέων στον εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης οφειλών⁸⁵. Χαρακτηριστικό στοιχείο άλλωστε της μερικής τουλάχιστον δομικής σύγχυσης που παρατηρείται στο επισκοπούμενο νομοθέτημα είναι η αδικαιολόγητη παρείσφρηση του άρθρου 28, το οποίο αποκομμένο από το υπόλοιπο πνεύμα του νόμου αναφέρεται στην επιδότηση καταβολής δόσεων για την αποπληρωμή δανείων με εξασφάλιση την κύρια κατοικία του οφειλέτη⁸⁶.

14. Δεν είναι πάντως το «εσωτερικό δομικό μέτωπο» εκείνο που αποκλειστικά δυσκόλεψε εξ αρχής και εξακολουθεί να δυσκολεύει σε μεγάλο βαθμό την αποδοτική εφαρμογή για όλους ανεξαιρέτως τους εμπλεκόμενους παράγοντες του εν λόγω νομοθετήματος. Καθοριστικό ρόλο στη μη ενθαρρυντική εξέλιξη των πραγμάτων έπαιξαν και αρκετοί εξωγενείς συντελεστές. Οι τελευταίοι σχετίζονται με γενικότερα με τα άκρως δυσμενή οικονομικά και όχι μόνον αποτελέσματα της πρόσφατης μνημονιακής μας κρίσης⁸⁷, αμέσως δε στη συνέχεια με τα απρόσμενα κυριολεκτικά γεγονότα της διεθνούς πανδημίας COVID-19

ευροπα.ευ). Πιο συγκεκριμένα με οικονομικά στοιχεία, *Δούβλης*, ΔΕΕ 2017. 601 επ., 604, με καταγραφή του εννοιολογικού διαχωρισμού μεταξύ αφενός μεν των ΜΕΔ σε οριστική καθυστέρηση καταβολής δόσεων άνω των 90 ημερών (Non-Performing Loans-NPLs), αφετέρου δε των αποκαλούμενων «πορτοκαλί» δανείων πρόσκαιρης έστω καθυστέρησης ή υπό καθεστώς επιτηρούμενης ρύθμισης για λιγότερο από 2 χρόνια (Μη Εξυπηρετούμενες Εκθέσεις ή Πιστωτικά Ανοίγματα - Non-Performing Exposures-NPEs), σε αντίθεση με τις ήδη ρυθμισμένες τραπεζικές χρηματοδοτήσεις (Ενήμερα Ρυθμισμένα Δάνεια - Forborne Performing Loans-FPLs)· *Περάκης* (2021*), 539 επ., 546, αναφερόμενος και στο πρόγραμμα «ΗΡΑΚΛΗΣ» του ν. 4649/2019· *Ψυχομάνης* (2022⁹⁰), 188 επ.

83. Ανωτ. σημ. 20.

84. Ανωτ. σημ. 12, 33, 49-50, 66, 68, 74.

85. *Περάκης* (2021*), 48 επ., 59, 65 επ.· *Ψυχομάνης* (2022⁹⁰), Πρόλογος, 87 επ., 96, 100, 102. Ακόμη, ανωτ. υπό nos 4, 8.

86. Ανωτ. σημ. 73. Βλ. και ανωτ. υπό no 11 για τον ν. 4605/2019.

87. Ανωτ. σημ. 67, 77.

και του πολέμου στην Ουκρανία⁸⁸, δεν παύουν όμως να υπάρχουν παράλληλα και ιδιοπαθή στοιχεία παθογένειας. Έτσι, οι συνεχείς εξαγγελίες και εναλλαγές από μέρος αρχικά της Πολιτείας αλληλοκαλυπτόμενων και σε ορισμένο βαθμό αλληλοαναιρούμενων προγραμμάτων «διάσωσης» ήδη αφερέγγυων μικρομεσαίων επιχειρήσεων ή επαπειλούμενων οφειλετών όλων των μορφών και πηγών, πραγματικά «ευάλωτων» ή μη⁸⁹, καθόλου δεν βοήθησαν στη μερική έστω αποτελεσματική επίλυση του όλου προβλήματος των χρεών κατ' αρχάς προς το Δημόσιο και τους λοιπούς δημόσιους φορείς. Ο διαφορετικός μάλιστα ανά φορέα και κατά περίπτωση αριθμός δόσεων, κρατικών επιδοτήσεων δόσεων κυρίως στεγαστικών δανείων με εμπράγματα εξασφάλιση επί της πρώτης κατοικίας και λοιπές προσφερόμενες διέξοδοι⁹⁰, υπό το πρίσμα των ειδικότερων όρων των υπόψη προγραμμάτων συχνά επικαλυπτόμενων και σπανίως τηρούμενων ικανοποιητικά, μοιάζει ανεξαρτήτως των κυβερνητικών κάθε φορά προθέσεων να οδήγησαν περισσότερο στην εδραίωση κλίματος αοριστίας, ανασφάλειας και κόπωσης παρά στη δημιουργία θετικών συνθηκών διαφάνειας και ασφάλειας δικαίου στην πράξη⁹¹. Στον κυκεώνα αυτόν συνέτεινε αφενός

μεν η εμφανιζόμενη ως εξαιρετικά δύσκολη για την εποχή πάγια υποχρέωση εξόφλησης των τρεχουσών υποχρεώσεων μαζί με την τήρηση των συμφωνημένων δόσεων, αφετέρου δε η υπέρογκη επιβάρυνση τόσο των μηνιαίων προσαυξήσεων στις ήδη εξυπηρετούμενες ρυθμισμένες οφειλές, όσο και της τοκοφορίας από την επομένη ήδη της καθυστέρησης οποιασδήποτε ρυθμισμένης δόσης (άρθρο 53 ν. 4987/2022 - νέος Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας/ΚΦΔ - σε συνδ. με άρθρο 6 ν. 4978/2022 - νέος Κώδικας Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων/ΚΕΔΕ)⁹². Το γεγονός δε αυτό συνιστά προφανή αντίθεση για παράδειγμα σε σύγκριση με τα ισχύοντα επιτόκια τραπεζικών καταθέσεων όλων των τύπων⁹³, αλλά και αναφορικά με το ετήσιο επιτόκιο 3% που επιβαρύνει από 24.4.2019 τις χρηματικές υποχρεώσεις των δημόσιων φορέων προς τρίτους (άρθρο 45 ν. 4607/2019).

Οι παραπάνω επισημάνσεις ισχύουν *grosso modo* υπό τις ανάλογες φυσικά διαφοροποιήσεις και όσον αφορά στις ρυθμίσεις οφειλών του πιστωτικού/χρηματοδοτικού τομέα. Τα προ πολλού απελευθερωμένα υψηλά ενήμερα και επιτόκια καθυστέρησης των τραπεζών, οι συνεχείς διακυμάνσεις νομοθετικής προστασίας των υποκείμενων σε ηλεκτρονικούς πλέον πλειστηριασμούς οφειλετών διαφόρων κατηγοριών⁹⁴ μαζί με την αύξουσα τάση προσφυγής των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στη μεθόδευση απαλλαγής τους από τα ΜΕΔ μέσω τιτλοποίησης (ν. 3156/2003) ή πώλησης - διαχείρισής τους από τις Εταιρείες Απόκτησης αφενός

88. Ανωτ. σημ. 35.

89. Για παράδειγμα, τα επωνομαζόμενα προγράμματα «ΓΕΦΥΡΑ 1 και 2», που ξεκίνησαν να υλοποιούνται από το 2020, αφορούν δε στην πρώτη περίπτωση κρατικές επιδοτήσεις μη εξυπηρετούμενων, αλλά και «επίφοβα» εξυπηρετούμενων επίσης δανείων απόκτησης κύριας κατοικίας όλων των πλητόμενων (επαγγελματιών ή μη) από την πανδημία της COVID-19, ενώ στη δεύτερη περίπτωση των πλητόμενων ελεύθερων επαγγελματιών καθώς και μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ν. 4714/2020, 4790/2021, 4799/2021, 4842/2021). Λεπτομέρειες στην ιστοσελίδα της Ε.Γ.Δ.Ι.Χ. (www.keyd.gov.gr) και σε: www.naftemporiki.gr, 13.11.2020, 6.11.2021, 14.12.2021. Για παλαιότερες δέσμες ρυθμίσεων χρεών προς δημόσιους φορείς, βλ. μεταξύ άλλων ν. 4152/2013, 4611/2019, 4646/2019, 4756/2020 και 4855/2021 (www.taxheaven.gr, www.capital.gr, 16.2.2022).

90. Ανωτ. σημ. 73, 86, 89. Για τα πενιχρά αποτελέσματα του αποκαλούμενου «Ενδιάμεσου Προγράμματος» μεταβατικής προστασίας της πρώτης κατοικίας επισήμως χαρακτηρισμένων ως ευάλωτων οφειλετών με κρατική επιδότηση της μηνιαίας δόσης της ρυθμισμένης οφειλής τους μέχρι τη σύσταση του Φορέα Απόκτησης και Επαναμίσθωσης Ακινήτων, βλ. www.capital.gr, 29.10.2022 και 28.12.2022.

91. Ως προς την ανάγκη ύπαρξης ασφάλειας δικαίου στις φορολογικές και κανονιστικές ευρύτερα ρυθμίσεις, πρβλ. αντίστοιχα, ΣτΕ 692/2019 Νοβ 2019. 858-ΟλΣτΕ 1833/2021 Νοβ 2022. 916 επ.

92. Τούτο δε παρά την επιβολή «παγώματος» από το Υπουργείο Οικονομικών έως την 2.11.2023 όλων των επιτοκίων για φορολογικά χρέη, οφειλές πάγιων ρυθμίσεων καθώς και χρέη πανδημίας (ΥΑ υπ' αριθ. Α.1153/2.11.2022 - ΦΕΚ/Β/5635/2.11.2022 και www.capital.gr, 4.11.2022). Βλ. και κατωτ. σημ. 104.

93. Τα οποία εξακολουθούν να παραμένουν σε πολύ χαμηλά επίπεδα λαμβανομένου κατ' αρχάς υπόψη του τρέχοντος πληθωρισμού τόσο στην Ελλάδα, όσο και πανευρωπαϊκά, αλλά και της σύμφυτης σταδιακής αύξησης του βασικού επιτοκίου πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης της ΕΚΤ (ανωτ. σημ. 35). Σχετικές οι δηλώσεις του επικεφαλής του Οικονομικού Γραφείου του Πρωθυπουργού Α. Πατέλη με προτροπή προς τις τράπεζες να αυξήσουν τα σχεδόν μηδενικά επιτόκια καταθέσεων (www.capital.gr, 31.10.2022), αλλά και του ίδιου του Πρωθυπουργού λίγο αργότερα προς την αυτή κατεύθυνση (www.capital.gr, 2.12.2022). Προς τα τέλη πάντως του 2022 τα συστημικά και μη χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ξεκίνησαν σταδιακά κάποιες μικρές έστω αυξήσεις επιτοκίων επικεντρώνοντας στις προθεσμιακές κυρίως καταθέσεις (www.ot.gr, 19.12.2022).

94. Βλ. σε: www.capital.gr, 4.1.2023.

και Διαχείρισης αφετέρου Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις (Ε.Α.Α.Δ.Π., Ε.Δ.Α.Δ.Π., ν. 4354/2015)⁹⁵, δυσχέραναν επίσης σημαντικά την ομαλή πρόοδο των εκάστοτε ισχυουσών εξωδικαστικών ρυθμίσεων χρεών τουλάχιστον σε σχέση με τον χρηματοδοτικό τομέα είτε σύμφωνα κατά τα ανωτέρω με το οικείο νομοθετικό πλέγμα είτε και διμερώς σε ελεύθερη δικαιοπρακτική βάση⁹⁶. Με τον τρόπο αυτόν συνολικά οι προκαλούμενες πολλαπλές αρνητικές συνέπειες για τους οφειλέτες και την αγορά σε συνάφεια με την πανευρωπαϊκά βιούμενη ενεργειακή κρίση, την κερδοσκοπία καθώς και τον απορρόοντα πληθωρισμό, δημιουργούν το ιδανικό εσωτερικό και εξωτερικό περιβάλλον για αύξηση των «κόκκινων» χρηματοδοτήσεων μεγαλύτερου ύψους από ακόμη και επί του παρόντος συνεπείς στις οικονομικές τους υποχρεώσεις επιχειρήσεις και νοικοκυριά⁹⁷.

15. Όλα τα παραπάνω είναι προφανώς σε πλήρη γνώση των αρμόδιων Αρχών, με πρώτο το Υπουργείο Οικονομικών (ΥΠΟΙΚ) να ανησυχεί έντονα για το ενδεχόμενο διόγκωσης του ιδιωτικού στην προκειμένη περίπτωση χρέους στο άμεσο μέλλον⁹⁸. Οπότε, εμφανίζεται να ασκεί πιέσεις στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και τις Ε.Δ.Α.Δ.Π. (γνωστότερες ως «servicers» των ν. 3156/2003 και 4354/2015)⁹⁹, ώστε να επιταχύνουν τους ρυθμούς εξέτασης και έγκρισης αιτημάτων οφειλετών για ένταξή τους στον εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης οφειλών ή και διμερώς¹⁰⁰. Παράλληλα, το ίδιο Υπουργείο με στόχο τη διευκόλυνση της διαδικασίας

επέβαλε πιο πρόσφατα την απλοποίηση λειτουργίας του εξωδικαστικού μηχανισμού ρύθμισης χρεών απαλλάσσοντας τους αιτούντες οφειλέτες από την υποβολή σειράς δικαιολογητικών, τα οποία θα προσκομίζονται μόνον εφόσον το ζητήσουν οι πιστωτές και οι εμπλεκόμενοι δημόσιοι φορείς¹⁰¹. Αλλά και στη μείωση του περιθωρίου των επιτοκίων που αντιπροτείνουν στην αρχική αίτηση του οφειλέτη οι χρηματοδοτικοί και δημόσιοι φορείς προχώρησε το ΥΠΟΙΚ και η Ε.Γ.Δ.Ι.Χ.¹⁰², ενώ συνεχώς είναι οι πιέσεις του Υπουργείου και όχι μόνον προς τις τράπεζες για κοινά αποδεκτή εξεύρεση σταθερότερων λύσεων μείωσης των επιτοκίων χορηγήσεων, ταυτόχρονα δε αύξησης των επιτοκίων καταθέσεων ως ένα είδος αντίδοτου απέναντι στην ιδιαίτερα δύσκολη οικονομικά τρέχουσα περίοδο¹⁰³. Εξάλλου, το τελευταίο «πάγωμα» από το ΥΠΟΙΚ μέχρι την 2.11.2023 όλων των επιτοκίων για φορολογικά χρέη, οφειλές πάγιων ρυθμίσεων καθώς και χρέη πανδημίας εντάσσεται σαφώς στην ίδια γενική πορεία, μαζί με το αντίστοιχο «πάγωμα» έως και ένα έτος έπειτα των ισχυόντων αναδρομικά από 13.9.2022 ανά περίπτωση κυμαινόμενων επιτοκίων ήδη ρυθμισμένων ή εκπρόθεσμων ασφαλιστικών εισφορών (άρθρο 34 ν. 5006/2022)¹⁰⁴. Προς την αυτή κατεύθυνση κινείται άλλωστε και η περιορισμένου πάντως εφαρμοστικού κύκλου απόφαση των συστημικών τραπεζών σε συμφωνία με το ΥΠΟΙΚ και σε συνεργασία με την Ε.Γ.Δ.Ι.Χ. να ενεργοποιήσουν από τις αρχές 2023 μέσω ήδη υπάρχουσας ηλεκτρονικής

95. Ανωτ. σημ. 20, 22. Βλ. *Περάκης* (2021*), 538 επ., 540 επ και γενικότερα, *Κ. Χατζηγιαννάκης*, Νομικές Οντότητες στην έννομη τάξη, 2022, 51.

96. Ανωτ. υπό no 4 και σημ. 18, 25, 27, 41, 43, 59. Χαρακτηριστικά περαιτέρω, *Γ. Δαλιάνης*, Είναι τελικά εργαλείο εξυγίανσης ο εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης οφειλών; Λογιστής 2018, 410 επ.

97. Με αυτό το πνεύμα και περιεχόμενο καθώς και τεκμηριωμένα στοιχεία, βλ. *ΤτΕ*, Έκθεση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, Νοέμβριος 2022 (www.bankofgreece.gr). Επίσης, *Λ. Στεργίου*, 4 στα 10 δάνεια σε ρύθμιση κινδυνεύουν να κοκκινήσουν (www.capital.gr, 13.10.2022). *Γ. Παπούς*, Μέτρα για τα ενήμερα δάνεια: «Πάγωμα» και μεταφορά επιτοκίων - Πιέσεις ΥΠΟΙΚ στις τράπεζες (www.iefimerida.gr, 24.11.2022) καθώς και σε: www.kathimerini/economy.gr, 16.12.2022.

98. Σχετικά σε: www.capital.gr, 15.12.2022.

99. Ανωτ. σημ. 95.

100. Ανωτ. σημ. 22 και υπό no 14 καθώς και σε: www.iefimerida.gr, 15.7.2022, 20.7.2022, 20.10.2022, 24.11.2022, όπως και σε: www.capital.gr, 9.12.2022.

101. ΚΥΑ 122/1.9.2022 (ανωτ. σημ. 33). Επί αυτής, *Οικονομικός Ταχυδρόμος* (www.ot.gr), 12.9.2022.

102. Ανωτ. σημ. 11-12. Βλ. και δελτίο τύπου ΥΠΟΙΚ, 21.10.2022 (www.press@minfin.gr).

103. Ανωτ. υπό no 14 και σημ. 93. Επιλεκτικά σε: www.capital.gr, 27.11 και 3.12.2022 καθώς και www.naftemporiki.gr, 29.11.2022. Με συγκεκριμένα άλλωστε συγκεντρωτικά στοιχεία για τα επιτόκια τραπεζικών καταθέσεων και δανείων, βλ. δελτία τύπου ΤτΕ της 2.12.2022 και 4.1.2023 (www.bankofgreece.gr).

104. Ανωτ. σημ. 92 και *Δ. Κατσαγάνης*, Γιατί 2 στους 3 οφειλέτες των ταμείων δεν θα εξοφλήσουν ποτέ (www.capital.gr, 4.7.2022). *Ο ίδιος*, Φορτώνουν οι οφειλές στα Ταμεία λόγω αύξησης των επιτοκίων (www.capital.gr, 25.10.2022). Σημειωτέον, ότι δεν υπάρχει θέμα με τις δόσεις όσων ασφαλιστικών ρυθμίσεων είχαν γίνει πριν τον Σεπτέμβριο 2022, δεδομένου ότι για τις ακόμη ενεργές από αυτές το ανάλογο επιτόκιο ήταν σταθερό (www.naftemporiki.gr, 17.12.2022). Τέλος, στο ίδιο προστατευτικό πλαίσιο μπορεί να ενταχθεί και η απομείωση σε δέκα από εικοσι έτη της παραγραφής αβεβαίωτων και ακοινοποιητών στον οφειλέτη ασφαλιστικών εισφορών σύμφωνα με το άρθρο 6 ν. 4997/2022 (βλ. Εγκ. e-ΕΦΚΑ 43/27.12.2022, www.efka.gov.gr).

πλατφόρμας (προγράμματα «ΓΕΦΥΡΑ»¹⁰⁵) και για 12 μήνες από την αίτηση του δανειολήπτη την επιδότηση επιστροφής κατά το ήμισυ της αύξησης της δόσης δανείων κυμαινόμενου επιτοκίου (ενήμερων ή με καθυστέρηση το πολύ 90 ημερών κατά τον χρόνο υποβολής της αίτησης), που χορηγήθηκαν έως 14.12.2022, με σκοπό τη στήριξη πιστοποιημένα ευάλωτων φυσικών προσώπων με στεγαστικά ή μικρά επιχειρηματικά δάνεια ασφαλιζόμενα εμπραγμάτως επί της πρώτης τους κατοικίας, η οποία αύξηση προκλήθηκε από τις αρχές Ιουλίου 2022 και έπειτα λόγω της ανόδου των ευρωεπιτοκίων¹⁰⁶.

Εκτός αυτών, η εναρμονισμένη στο εξής με τα ισχύοντα για χρέη στο Δημόσιο δυνατότητα νέας ρύθμισης οφειλών προς φορείς κοινωνικής ασφάλισης (ε-ΕΦΚΑ και λοιποί φορείς) βάσει του άρθρου 7 ν. 4997/2022¹⁰⁷ χαρακτηρίζεται μεν θετική, πλην όμως και αυτή θα μπορούσε να θεωρηθεί αποσπασματική σε σχέση με τα προεκτεθέντα για τους φορείς κοινωνικής ασφάλισης του επισκοπούμενου εξωδικαστικού μηχανισμού ρύθμισης οφειλών. Έστω και έτσι πάντως επεκτείνεται από την επίσημη δημοσίευση του εν λόγω νόμου¹⁰⁸ η ευχέρεια ρύθμισης τέτοιων χρεών με ηλεκτρονική αίτηση του οφειλέτη από 2 έως 24 ή και πιθανόν 48 ισόποσες μηνιαίες δόσεις άνω των 50 ευρώ, εφόσον στην τελευταία περίπτωση το συνολικά οφειλόμενο ποσό προέκυψε μετά από ουσιαστικό έλεγχο των αρμόδιων οργάνων. Η αποδοχή της υπόψη αίτησης συνεπάγεται τα συνήθη ευνοϊκά αστικοδικονομικά και ποινικά για τον οφειλέτη αποτελέσματα (άρθρα 7-8)¹⁰⁹. Περαιτέρω, όσοι οφειλέτες είχαν ήδη ενταχθεί στο προηγούμενο καθεστώς ρύθμισης των

12 δόσεων¹¹⁰, μπορούν πλέον να ζητήσουν την ένταξή τους στο νέο ευνοϊκότερο θεσμικό πλαίσιο κατόπιν ηλεκτρονικής πιστοποίησής τους από το ΚΕΑΟ¹¹¹.

16. Τέλος, το άρθρο 58 ν. 4972/2022 προβλέπει επιβοηθητικά στο ερευνώμενο πεδίο τη χορήγηση ενημέρωσης αυτοματοποιημένης πιστοληπτικής βαθμολόγησης με τη χρήση αλγόριθμων (άρθρο 56) για τα έχοντα παράσχει σχετική συγκατάθεση φυσικά ή νομικά πρόσωπα προς ιδιωτικούς φορείς. Σε αυτούς συγκαταλέγονται βεβαίως τα πιστωτικά και χρηματοδοτικά ιδρύματα, τα οποία όμως θα πρέπει να έχουν ειδικώς συμβληθεί με τη συσταθείσα από τον ίδιο νόμο (άρθρα 48 επ., 66 επ.) Ανεξάρτητη Αρχή Πιστοληπτικής Αξιολόγησης (Α.Α.Π.Α.). Η τελευταία ενεργοποιείται προς την κατεύθυνση «*αντιμετώπισης του προβλήματος της ασύμμετρης πληροφόρησης μεταξύ φορέων του δημόσιου τομέα και ιδιωτικών φορέων για την πιστοληπτική ικανότητα φυσικών και νομικών προσώπων μέσω της πιστοληπτικής βαθμολόγησής τους (credit scoring) σε σχέση με οφειλές τους προς το Δημόσιο. Ο απώτερος στόχος είναι η αποτροπή της αύξησης των μη εξυπηρετούμενων και ληξιπρόθεσμων οφειλών προς δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς και η πρόληψη της υπερχρέωσης των φυσικών και νομικών προσώπων*» (άρθρο 48 § 1).

Εξειδικεύοντας μάλιστα το άρθρο 58 § 2, ε' ρητά συμπεριλαμβάνει στους σκοπούς ηλεκτρονικής πληροφόρησης ενός τέτοιου ιδιωτικού φορέα όσον αφορά στην πιστοληπτική βαθμολόγηση συγκεκριμένου υποκειμένου δεδομένων οικονομικής συμπεριφοράς¹¹² την περίπτωση αξιολόγησης αίτησής του προς τον εν λόγω φορέα για διακανονισμό των χρεών του. Αυτόνομη πάντως η απευθείας πρόσβαση ιδιωτικών φορέων ή φορέων πιστοληπτικής αξιολόγησης στα ανωτέρω απόρρητα οικονομικά και προσωπικά δεδομένα απαγορεύεται (άρθρο 54 § 2). Σε κάθε περίπτωση, σχετική ενημέρωση πιστοληπτικής βαθμολόγησης μπορεί με ηλεκτρονική αίτησή του προς την Α.Α.Π.Α. να ζητήσει και το ίδιο το υποκείμενο φυσικό ή νομικό πρόσωπο (άρθρο 57), ώστε να τη χρησιμοποιήσει στη συνέχεια

105. Ανωτ. σημ. 89.

106. Αναλυτικότερα, σε: www.capital.gr, 15.12.2022 και 28.12.2022 καθώς και www.kathimerini/economy.gr, 16.12.2022, www.ot.gr, 19.12.2022. Μάλιστα στις επιδοτούμενες δόσεις περιλαμβάνονται και αυτές των τιλοποιημένων δανείων που κατέχουν πλέον οι servicers (ανωτ. σημ. 95, 99).

107. ΦΕΚ/Α/219/25.11.2022. Σχετική η Εγκ. ε-ΕΦΚΑ 36/1.12.2022 (www.efka.gov.gr). Ειδικότερη πρόβλεψη για τη ρύθμιση ασφαλιστικών οφειλών ταξιδιωτικών πρακτορείων και γραφείων οργανωμένων ταξιδιών περιέχει το άρθρο 15 του νόμου.

108. Άρθρο 85 και ανωτ. σημ. 107.

109. Ιδιαίτερα όμως για την περίπτωση οφειλών προς το Ταμείο Επικουρικής Κεφαλαιοποιητικής Ασφάλισης (Τ.Ε.Κ.Α.), λόγω του κεφαλαιοποιητικού συστήματος λειτουργίας του Ταμείου δεν ισχύουν τα περί αναστολής ή διακοπής εκτέλεσης της ποινής της παρούσας ρύθμισης (άρθρο 8 § 1, β'), οπότε εξακολουθεί να εφαρμόζεται το άρθρο 44 ν. 4826/2021.

110. Ανωτ. σημ. 104.

111. Ανωτ. σημ. 21.

112. Δηλ. πληροφορίες για τις ληξιπρόθεσμες, μη ληξιπρόθεσμες και εξοφλημένες οφειλές φυσικών και νομικών προσώπων προς φορείς του δημοσίου τομέα καθώς μεταξύ άλλων και πληροφορίες για ρυθμίσεις οφειλών (άρθρα 50, β' και 53, γ'-γστ').

προς υποστήριξη τυχόν αίτησής του για ρύθμιση οφειλών προς πιστωτικό/χρηματοδοτικό ίδρυμα εντός ή εκτός εξωδικαστικού μηχανισμού του ν. 4738/2020¹¹³.

Δ. Συγκεφαλαίωση

17. Επανασυγκροτώντας το σύνολο των προεξετασθέντων, προκύπτει σχεδόν αυτονόητα η ανάγκη ριζικής ανατοποθέτησης της Πολιτείας κατ' αρχάς στο πρόβλημα των ανεξόφλητων οφειλών κάθε τύπου¹¹⁴ από φυσικά και νομικά πρόσωπα ενόψει των δύσκολων και ποικιλόμορφων περιστάσεων που δημιουργήθηκαν ευρύτερα στην παγκόσμια οικονομία τα τελευταία χρόνια, με άμεση αντανάκλαση στις ιδιαιτερότητες φυσικά της κάθε εθνικής οικονομίας¹¹⁵. Ειδικότερα μάλιστα όσον αφορά στα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η κατάσταση εμφανίζεται τώρα καθώς και για το άμεσο μέλλον περισσότερο επιβαρυσμένη όχι μόνον λόγω της ενσκήψασας πανδημίας της COVID-19, αλλά και υπό το καθεστώς της ενεργειακής κρίσης, η οποία επιδεινώθηκε καθοριστικά με τον πόλεμο στην Ουκρανία¹¹⁶. Έτσι, η δημιουργία μεταξύ άλλων πληθωριστικών πιέσεων, αλλά και κυμαινόμενων τάσεων συρρίκνωσης της οικονομικής δραστηριότητας είναι αναπόφευκτο να προκαλεί περαιτέρω ώθηση στην εμφάνιση νέων «κόκκινων» δανείων στο χρηματοδοτικό σύστημα με αιχμή τις τράπεζες, αλλά με την ίδια ένταση και σε σχέση με φορολογικά χρέη προς το Δημόσιο καθώς και καθυστερούμενες κοινωνικοασφαλιστικές εισφορές¹¹⁷.

Οπότε, ξεκινώντας εκ των πραγμάτων από το Ελληνικό Δημόσιο και τους λοιπούς δημόσιους φορείς ως άμεσους βραχίονες της Πολιτείας εμφανίζεται απαραίτητη η θεσμική επίτευξη μεγαλύτερης ελαστικότητας και απλοποίησης συνάμα των όρων εξωδικαστικής ρύθμισης των σχετικών οφειλών, συνοδευόμενη από ουσιαστική αύξηση των προβλεπόμενων δόσεων. Ακόμη εμφανίζεται αναγκαία η άμεση προσαρμοστική απορρόφηση κατά το δυνατόν των οικονομικών συνεπειών από ενδεχόμενη μη ικανοποίηση περιστασιακά¹¹⁸ μέχρι και τριών τουλάχιστον δόσεων υπάρχου-

σας ρύθμισης, χωρίς το γεγονός αυτό από μόνο του να οδηγεί σε ματαίωση του οικείου ρυθμιστικού προγράμματος. Προς αυτήν τη γενικότερη κατεύθυνση, η ευχέρεια ρύθμισης και πτωχευτικών ακόμη χρεών προς το Δημόσιο έως 600.000 ευρώ από τον νέο ΚΕΔΕ (άρθρο 64)¹¹⁹ αποτελεί θετικό οπωσδήποτε δείγμα. Τα ίδια ισχύουν *grasso modo* και αναφορικά με τις εξωδικαστικές ρυθμίσεις οφειλών προς τον πιστωτικό/χρηματοδοτικό τομέα, ο οποίος θα πρέπει εκλογικευμένα να προσαρμόσει σε συνεννόηση με την Πολιτεία και υπό τους ισχύοντες κανόνες της Ευρωζώνης (ειδικότερα εκείνους του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού/ΕΕΜ - Single Supervisory Mechanism/SSM) με τη θεσμική διαμεσολάβηση της ΤτΕ την επιτοκιακή του πολιτική μαζί με τις υπόλοιπες λειτουργικές χρεώσεις στις ανάγκες της εποχής¹²⁰. Αυτό για να αποφευχθούν ορισμένα παράδοξα αν μη τι άλλο φαινόμενα στο εγγύς μέλλον, όπως το παρατηρούμενο στις ημέρες μας λόγω των απαντών αυξήσεων των επιτοκίων κορηγήσεων¹²¹ που είχαν ως αποτέλεσμα στο ειδικότερο για παράδειγμα πεδίο των στεγαστικών δανείων της τελευταίας δεκαετίας οι συνεπείς δανειολήπτες να καταλήξουν με μεγαλύτερη μηνιαία τοκοχρεωλυτική επιβάρυνση σε σύγκριση με όσους λόγω ασυνέπειας καταβολής των δόσεων τους προχώρησαν στη συνέχεια σε ευνοϊκή ρύθμιση του δανείου τους¹²². Επιπρόσθετα, η ενεργητικότερη εμπλοκή των Ε.Δ.Α.Δ.Π. στον εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης οφειλών ή έστω η επιτάχυνση ανάλογης διμερούς επίτευξης θετικού διακανονιστικού αποτελέσματος είναι βέβαιο ότι θα προωθήσουν σημαντικά το όλο εγχείρημα μείωσης του ιδιωτικού χρέους¹²³.

οποίους θα πρέπει να τηρηθεί κυριολεκτικά άτεγκτη στάση από κάθε πλευρά.

119. Ανωτ. σημ. 92.

120. Ανωτ. σημ. 35, 90, 92-93, 104, 106 και υπό nos 14-15. Για την απαρχή μείωσης των συναλλακτικών χρεώσεων επιλεκτικά από κάθε τράπεζα, βλ. σε: www.capital.gr, 20.12.2022. Τέλος, με γενικότερο ενδιαφέρον, Π. Αβραμίδης, Τραπεζικά επιτόκια, ανταγωνισμός και οι κρατικές παρεμβάσεις (www.naftemporiki.gr, 19.12.2022).

121. Ανωτ. σημ. 120.

122. Με συγκεκριμένα στοιχεία, «ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 4.12.2022, 3.

123. Ανωτ. σημ. 20, 22, 95, 99-100. Βλ. και δελτίο τύπου ΤτΕ της 16.12.2022 (www.bankofgreece.gr) με αναλυτικές στατιστικές γ' τριμήνου 2022 ως προς τις διαχειριζόμενες από τις Ε.Δ.Α.Δ.Π. χρηματοδοτήσεις.

113. Ανωτ. σημ. 18, 96.

114. Για την έννοια των ΜΕΔ στον χρηματοπιστωτικό τομέα, ανωτ. σημ. 82-83.

115. Ανωτ. υπό nos 13-14. Βλ. και σε: www.capital.gr, 17.12.2022.

116. Ανωτ. σημ. 35, 67, 87, 97, 103 και υπό nos 14-15.

117. Ανωτ. σημ. 97 και υπό nos 14-15.

118. Όχι δηλ. εφόσον πιστοποιημένα πρόκειται για τους λεγόμενους «στρατηγικούς κακοπληρωτές», απέναντι στους

Όλα όμως τα προηγούμενα τελούν υπό την αναγκαία προϋπόθεση, ότι θα σταματήσει άμεσα η πανσπερμία ρυθμίσεων και δόσεων ανά εμπλεκόμενο δημόσιο ή ιδιωτικό φορέα¹²⁴. Δίχως να αποτελεί απαραίτητο προαπαιτούμενο το να ανακηρυχθεί ο υπάρχων εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης οφειλών σε απόλυτο τρόπο εξομάλυνσης χρεών σε οριστική, προσωρινή ή επαπειλούμενη καθυστέρηση, θα ήταν αποτελεσματικότερο να καθιερωθεί νομοθετικά ο υπόψη μηχανισμός ως ο κύριος άξονας ρύθμισης κάθε είδους οφειλών με ενιαίο καθεστώς υπαγωγής και κατ' επέκταση θετικών (αναστολή κάθε μορφής αναγκαστικών μέτρων και ποινικών επιπτώσεων, επιδότηση μηνιαίων δόσεων ευάλωτων δανειοληπτών για τη διάσωση της κύριας κατοικίας τους κλπ) καθώς και αρνητικών συνεπειών από την αποδοχή ή την αγνόηση και παραβίασή του αντίστοιχα. Περαιτέρω, θα πρέπει να αυξηθούν σε λογικό φυσικά βαθμό τόσο οι ανάλογα προβλεπόμενες δόσεις, όσο και το επίπεδο ηλεκτρονικής διευκόλυνσης προσφυγής στον εν λόγω μηχανισμό, χωρίς παράλληλα οι σχετικές διαδικασίες να επιβάλλονται απρόσωπα με τη χρήση κυρίως αλγοριθμικού «υπολογιστικού εργαλείου»¹²⁵, αλλά με τη δυνατότητα κατά περίπτωση βεβαίως και εξατομικευμένης παρέμβασης υπέρ του οφειλέτη. Ταυτόχρονα, η προσπάθεια αυτή θα πρέπει αφενός μεν να

περιορισθεί χρονικά όσο γίνεται προς όφελος όλων των εμπλεκόμενων, αφετέρου δε να δοθεί η δυνατότητα μετάταξης στο νέο καθεστώς οιοσδήποτε αυτοματοποιημένα και όσων από τους ήδη ενταγμένους σε προγενέστερες ρυθμίσεις οφειλέτες το επιθυμούν. Τούτο δε με τα προκύπτοντα βάσει της νέας πλέον κατάστασης αποτελέσματα να καταλαμβάνει ίσως δεσμευτικά και υπό συγκεκριμένους φυσικά ποσοστιαίους όρους των κοινών και των ειδικά ασφαλισμένων χρεών το σύνολο των δανειστών, συμπεριλαμβανομένου του Δημοσίου και των λοιπών δημόσιων φορέων. Με τον τρόπο αυτόν, η ενιαία πλέον αντιμετώπιση του προβλήματος της αδυναμίας οικονομικής ανταπόκρισης σε παλαιότερες και τρέχουσες υποχρεώσεις εμπορικών επιχειρήσεων, ελεύθερων επαγγελματιών και νοικοκυριών θα βασίζεται σε κανόνες απτής αποτελεσματικότητας, διαφάνειας, ευελιξίας και πρωτίστως κοινωνικής δικαιοσύνης. Χωρίς την αίσθηση παγίωσης της τελευταίας¹²⁶, εδραιούμενης και σε ακόμη πιο αυστηρά αστικά, διοικητικά καθώς και ποινικά μέτρα κατά της φοροδιαφυγής και των παραφυσικών της, κάθε προσπάθεια για πραγματικά επιτυχημένη προπρωχευτική ρύθμιση ανεξόφλητων υποχρεώσεων θα καθίσταται ελλιπής, όλοι δε οι δανειστές ανεξαιρέτως θα απέχουν από την επίτευξη σοβαρής εγκαθίδρυσης και ικανοποιητικής λειτουργίας ενός κατάλληλου μοντέλου «win-win»¹²⁷ με τους οφειλέτες τους.

124. Βλ. ως παράδειγμα, Δ. Οικονόμου, «Καταιγίδα» προγραμμάτων για μικρομεσαίες επιχειρήσεις στο άμεσο μέλλον, *Επιχείρηση* 2022, 1015 επ.

125. Ανωτ. σημ. 25, 66.

126. Βλ. και ανωτ. σημ. 91 καθώς και υπό no 14.

127. Δηλ. με αμοιβαίο όφελος.